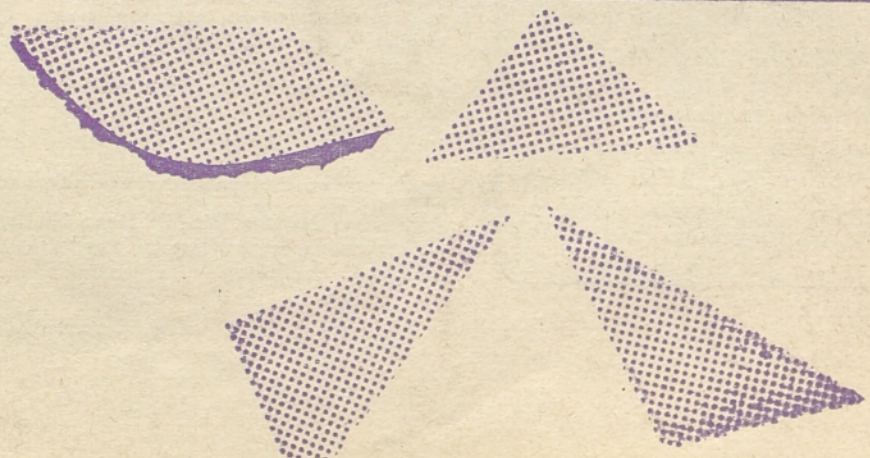
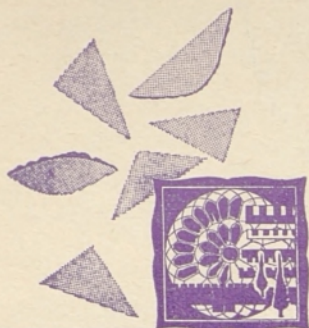

MLADIKA

LETO II. - ŠTEV. 1

JANUAR

MLADIKA

1958

1

I Z H A J A V S A K E G A
P E T N A J S T E G A V M E S E C U

Uredila

Jože PETERLIN in Dušan JAKOMIN

VSEBINA

Maks Šah: Novo leto - nov list v koledarju	2
Vinko Beličič: Rojstni dan	3
Mirko Javornik: Tujci pišejo o nas	4
Marija Mislej: Jutrišnji dan	6
Mirko Mazora: Pesmi	6
Fulvij Smotlak: Po naših vaseh	8
Mirko Javornik: Rebulov »Klic v Sredozemlje«	9
Vanja: Ljubljena	9
Jože Prešeren: V novo leto	10
Ali naj žena dela?	10
Felicita Vodopivec: Izredna zrelost otroka	11
Književnost in umetnost	12
Franc Jeza: Moč ljubezni	12
Gledališče	13
Razstave	15
Radio	16
Saša Martelanc: Film	18
Razgledi	18
Križanke, anekdote	20

Uredništvo: Trst, Via Trento 2
Gorica, Riva Piazzutta 18

Uprava: Trst, Chiadino in Monte
1109, tel. 90-315 (Aldo Stefančič)

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193
Odgovorni urednik: Dušan Jakomin

Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica
Sv. Frančiška 20 — Telefon 29.477

Pisma

MLADIKI

SPOROČILO. Že v poletnih mesecih so se stroški v tiskarni zvišali zaradi povišanja plač tiskarskim delavcem. Kljub temu sredi leta nismo zvišali naročnine »Mladiki«, primorani pa smo to storiti zdaj. Odslej bo stala vsaka številka 100 lir, a bo zato obsegala 4 strani več. Upamo, da nam bodo ostali naročniki kljub temu zvesti, mi pa se bomo potrudili, da jim bo revija ugajala. Vse, ki še niso poravnali naročnine za pretekli letnik prosimo, da bi to storili čimprej. Denar lahko pošljete po poštni položnici, iz inozemstva pa na način, ki vam je najbolj prikladen, na naslov: »Mladika«, Trst, c. Trento 2/II. Kdor more, naj plača celoletno naročnino naprej! »Mladika je trenutno na Tržaškem edina redna slovenska mesečna revija. Pomagajte ji, da bo živela dalje!

Uredništvo in uprava

Za nami je prvi letnik Mladike. Prejeli smo precej pisem, slišali dosti mnenj, v čem revija ne ugaja, in kaj je bralcem všeč. Ob začetku novega letnika, objavljamo nekaj teh glasov.

TRŽAŠKO ČASOPISJE

»Katoliški glas« je najavil skoraj vsako novo številko Mladike. Navadno je recenzent navajal bolj vsebino, včasih pa se je tudi kritično ootaknil posameznih člankov. List je objektivno spremljal poslanstvo revije, opozoril nekajkrat na tehnične pomanjkljivosti, poudaril mislj v prispevkih, ki so se zdeli tega vredni in opozoril na težek slog, nejasnost in podobno, če se je tako zdelo potrebno. A v listu smo čutili vedno dobrohotnega spremljevalca, ki želi, da bi literarna revija med nami dobro opravila svoje poslanstvo.

Stvarne kritike in pripombe je objavljalo tudi »Gospodarstvo«. Nekoč je pripomnil kritik, da piše literarne prispevke preveč ženskih rok in da čitatelj pogreša možkih pisateljev med literati. Ob zaključku letnika pa pravi med drugim: »Ta mesečnik je po opremi zelo lep in hoče nuditi vsem vse. Prinaša načelne članke, pripovedništvo in pesmi, priložnostne in poučne sestavke o Slovencih, kritiko novih knjig, razstav, predstav Slov. narodnega gledališča v Trstu, radijskih oddaj in filmov, piše o verskih, družinskih, vzgojnih in moralnih vprašanjih, o skavtih in sploh o katoliškem prosvetnem življenju na Tržaškem in Goriškem. Na platnicah odgovarja dopisnikom in literarnim začetnikom. Vse kaže, da se je »Mladika« utrla pot v zadosti široke kroge... »Potem še dalje pravi:«... »Če je šla v 1. letu izhajanja bolj v širi-

no, ji v 2. letniku svetujemo v globino, v izdelanost. Tako bodo odpadle nekatere ostrine, prispevki bodo trajnejše veljave, manj bo tiskovnih napak, v čast pa bosta »Mladiki« tudi jezik in slog, ki sta bila doslej za revijo premalo prečiščena.«

»Demokracija« je ob 4. številki objavila članek o reviji, kasneje ni več poročala o njej. Tedaj pa pravi med drugim, da »moramo ugotoviti, da je revija z vsako številko kvalitetnejša... Naša druga ugotovitev bi bila, da je »Mladika« bolj družinska kot izrazito literarna revija. S tega stališča se nam zdi zelo primerna in niz zanimivih sestavkov...«

Tudi »Literarne vaje« so prinesle informativni članek o »Mladiki« in v glavnem seznanile dijake, kaj prinaša prva številka.

»Novi list« je napovedal Mladiko in jo potem sprejel med drugim s temile besedami: »...Po opremi je dokaj lična, a vsebina, ki je namenjena katoliškim bralcem, je nekam v naglici in brez pravega reda namešana skupaj, tako, da ni jasno razvidno, kaj revija hoče in ali je namenjena — kot družinska revija — preprostim bralcem ali dijaštvu.

Corriere di Trieste je 8. 11. 1957 pod naslovom Seme, ki se ne sme izgubiti poročal o Mladiki v zvezi s člankom prof. Peterlina o velikem italijanskem slavistu Luigiju Salviniju. Posamezne misli iz članka prinaša italijanski časopis v prevodu in ponovno omenja našo revijo.

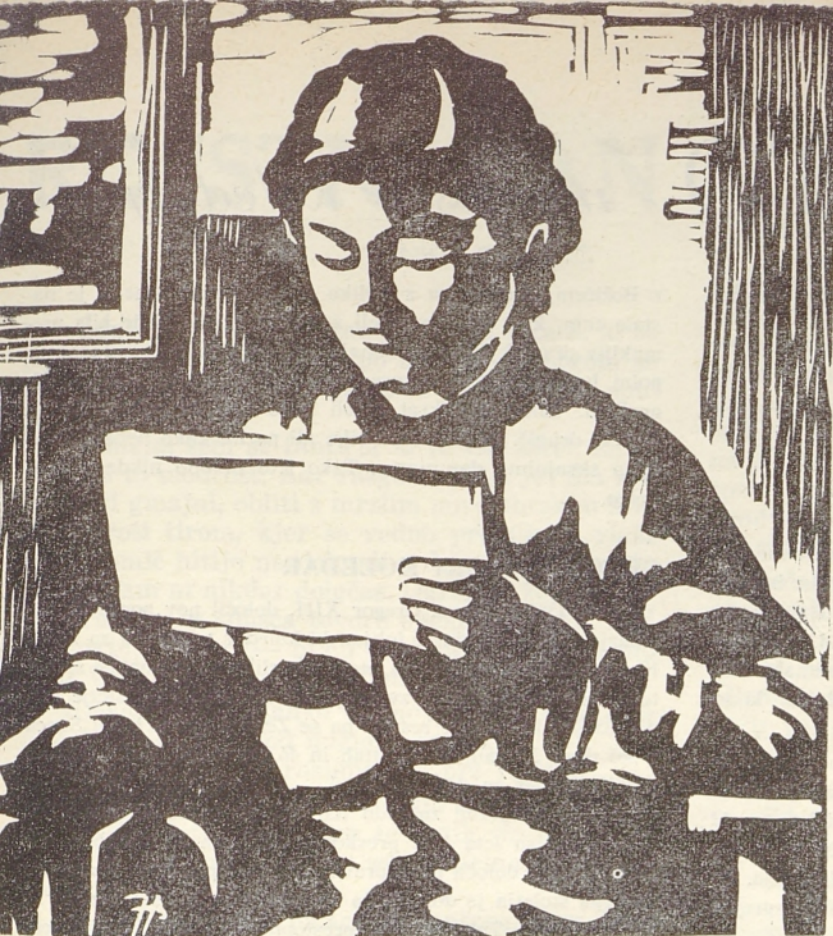
JUGOSLOVANSKO ČASOPISJE

Od jugoslovanskih časopisov smo zasledili edino ljubljanske »Razgled«, da so omenjale Mladiko in sicer (Nadaljevanje na 3. strani platnic)

Posamezna številka Mladike stane 100 lir, po pošti 120 lir. Celoletna naročnina (12 številk) 1200 (1400) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 3 dol.

99 83/1959

Franko Piščanc:
Študija po oljni sliki (linorez)

V narodovi službi

Dasi živimo v stoletju tehnične popolnosti med samimi stroji in aparati, sredi železobetona, ki meče med nas mrzle sence, se vendar radi vračamo med knjige, časopise in revije, ki nam posredujejo duhovne dobrine in nas seznanjajo z vsem, kar se dogaja okoli nas in po svetu. V teku let in časa vse zastara, tisk pa posega in stopa vedno bolj v ospredje ter si osvaja vsa področja.

Porasta tiska se opravičeno veselimo, saj nam posreduje zaklade civilizacije, vrednote kulture in vere. Toda sila tiska ima dvoje nasprotnih in nespravljivih polov, ki si stojita sovražno nasproti. Tisk je v službi resnice in v službi zmote. Resnica se širi, utrjuje in zmaguje preko tiska. Plevel zmote se bohota in si osvaja pristaše s tiskom. Janeza Guttenberga, iznajditelja tiska, sta v sanjah mučila angel in hudič, naj jima zaupa svoj patent. In tisk je nastopil svojo zmagoslavno pot v službi dobrega in zlega ter tako postal prava svetovna velesila.

Ko nestor slovenskega slovstva, Primož Trubar ni mogel več z živo besedo pridigati v Loki, Ljubljani, Trstu in Šent Jerneju svojim rojakom, jim je iz tujine poslal tiskano besedo in tako postal oče slovenskega knjižnega jezika. Trubarju je sledila dolga vrsta delavcev, ki so nam iz vseh področij kulture in civilizacije posredovali tiskano besedo. Tako nam je knjiga postala zvesta spremljevalka, ki nas od rane mladosti, od abecednika dalje, spremlja vse življenje. Ljubezen do tiska in knjige je dvignila naš narod na zavirljivo kulturno stopnjo, da med nami ni več nepismenosti. Naš človek rad bere in veliko bere. In ta marljivost v branju je ohranjala naše pradede v zvestobi sebi, izročilom in Bogu tudi v najtežjih časih, ki jih naš narod ni malo doživljal.

Z Mladiko bi želeli doprinesiti skromni delež na oltar ljubezni do svojega naroda. Pošljamo drugi letnik v mesto, v predmestja in v vasi, da bi tlela živa ljubezen do naše Besede, do slovenstva in do izročila naših očetov. Za to poslanstvo ne bo nobena žrtev prevelika tistemu, ki se ni izneveril svojemu rodu in ni izdal s poljubom lastne matere.

NOVO LETO

Maks Šah

nov list v koledarju

Začeli smo novo leto, upam da srečno. Odrkali smo že prvi list na stenskem koledarju.

Najlepša voščila vsem bralcem v leto 1958!

Koledar!

Razmišljam o njegovi ureditvi in zgodovini. Vabim vas v preteklost.

PRVI KOLEDARJI

Preprosti ljudje so nekoč šteli dneve po luninih menah. Lunine spremembe so tako vplivale na naše prednike in njih fantazijo, da so si ustvarili mesece po 28 dni. Toda lunin koledar je res preveč lunin, preveč spremenljiv. 13 mesecev po 28 dni nam daje le 364 dni, kar pa je za leto premalo. Teh trinajst mesecev ne more teči vzporedno z letnimi časi, ki so kmetu neobhodno potrebni.

Egipčani so prvi opustili računanje dni po luni in so se raje oklenili sonca. Egipčanski zvezdoslovci so izračunali, da mora imeti sončno leto 365 dni. Tako so razdelili leto na 12 mesecev po 30 dni in na koncu leta še 5 prazničnih dni. Ta ureditev koledarja sega 40 stoletij nazaj pred naše štetje. Po nekaj stoletjih so tudi drugi narodi ob Sredozemlju sprejeli egipčanski način štetja.

RIMSKI KOLEDAR

Rimljani so imeli na leto le 304 dni razdeljene na deset mesecev. Leto so Rimljani začeli z mesecem marcem. Tako razumemo imena september, oktober, november in december, kar pomeni sedmi, osmi, deveti in deseti mesec. Toda tudi rimsko štetje mesecev se ni ujemalo s soncem. Včasih so se zimski meseci vrstili v poletju in se niso ujemali s stalno naravo.

Zato je kralj Numa Pompilij dodal še mesec januar in februar ter tako povečal leto na 355 dni. Vsaki dve leti pa so dodali še en mesec z 22 dnevi. Od leta 153 pred Kristusom so začeli leto s prvim januarjem. Toda tudi to štetje ni ustrezalo potrebam in skladnosti z naravo. Zato se je Julij Cezar ponovno lotil reforme koledarja. Ko je bival v Egiptu, je spoznal boljšo vrednost egipčanskega koledarja, ga prevzel in vnesel nekatere spremembe. Od tedaj ima leto 365 dni razdeljenih na 12 mesecev. Vsako četrto leto pa so dodali pred 24. februarjem še en dan »prestopni dan ali bis calendarum«. Rimski mesec je bil razdeljen na tri neenake dele, na kalende, none in ide. To so bili praznični dnevi v mesecu, a niso vpadali vsaki mesec na isti dan. Dneve pa so šteli od teh praznikov, na pr. tri dni pred nonami in tako naprej. Peti mesec quintilis pa so preimenovali po Juliju Cezarju v julij. Ko so leta 45 pred Kristusom sprejeli Cezarjevo koledarsko reformo, so 305. dnem dodali 80 dni, da so dosegli enakonočje. Toda ta reforma je ustvarila precejšnjo zmedo.

ZMEDA PA JE POSTALA ŠE VEČJA

Leta 325 je cerkveni zbor v Niceji določil tedne po 7 dni. Toda tedni se niso ujemali niti z meseci niti z leti. Isti zbor je tudi določil, naj se Velika noč slavi prvo nedeljo po pomladanski polni luni. Začetek leta ni bil določen in ga niso povsod začenjali ob istem času. Ponekod so začeli novo leto

z Božičem, drugod pa z Veliko nočjo. Velika zmeda je nastala tam, kjer so leto začeli z Veliko nočjo, ki je bila pre-makljiv praznik in so jo obhajali na nedeljo po pomladanski polni luni, kar je bilo spremenljivo med 22. marcem in 22. aprilom. Tako so enkrat začeli novo leto na primer že 22. marca, drugič pa šele 20. aprila, ali pa na kako nedeljo med tema skrajnima datumoma. Tako leto ni bilo nikdar enako dolgo.

GREGORIJANSKI KOLEDAR

Leta 1582 je papež Gregor XIII. določil nov popravek koledarja. Videli so, da je julijanski koledar v zamudi za kakih 10 dni z ozirom na sončno leto. Ta razlika pa je nastala zaradi tega, ker so se rimski zvezdoslovci naslanjali na štetje leta na 365 dni in 6 ur, v resnici pa se Zemlja zavrti okoli Sonca v 365 dneh 5 urah, 48 minutah in 46 sekundah. Tako dobimo vsakih sto let en dan razlike.

Da bi izpopolnil zamudo teh dni, je papež Gregor XIII. določil, da so leta 1582 preskočili od 5. na 15. oktober. Isti papež je tudi določil nova pravila za prestopno leto. V začetku vsakega stoletja je določil, da so prestopna le tista leta, ki so deljiva s 400. Tako je bilo prestopno leto 1600, dočim leta 1700, 1800 in 1900 niso bila prestopna, čeprav so deljiva s štiri. Prestopno pa bo leto 2000, ker je deljivo s 400. S to reformo bo koledar skladen z letnimi časi za 3000 let.

Katoliški svet je takoj sprejel to Gregorijevo reformo. Angleži so jo sprejeli šele leta 1752 in ljudstvo je ostro protestiralo pred angleškim parlamentom in zahtevalo odvzetih deset dni. Japonci so sprejeli gregorijanski koledar leta 1873, Kitajci leta 1912, Rusi 1917 in Grki leta 1923.

BOMO ZOPET KAJ SPREMENILI

Gregorijeve reforme pa še danes niso vsi sprejeli. Svoje koledarje imajo še vedno Arabci, Indijci, Perzijci in Židje. Tudi vzhodna Cerkev se še drži za cerkveno porabo starega julijanskega koledarja.

Po prvi svetovni vojni se je Društvo narodov začelo baviti z mislijo, da bi poenostavili koledar praktični uporabi. V ta namen so predložili kar dva načrta. Po prvem načrtu bi imelo leto 13 mesecev po 28 dni. Trinajsti mesec bi vrnili med junij in julij. To bi bil sončni mesec. Vsi meseci bi bili razdeljeni na 4 tedne. Tako bi dobili leto s 364 dnevi. Tristopet-inšestdeseti dan pa bi dodali na koncu leta. Prestopni dan pa bi dali vsako četrto leto na konec meseca junija. Toda ta načrt ni naletel na ugoden sprejem.

Bolj pa so navdušeni znanstveniki za splošni koledar, ki bi delil leto na štiri trimesečja, ki bi imela po en mesec z 31 in dva s 30 dnevi. Tako bi dobili 91 dni za trimesečje. Trimesečje bi se začelo vedno z nedeljo in končalo s soboto. Tristopet-inšestdeseti dan bi bil »beli dan« — praznik in bi bil pred novim letom. Prednost tega koledarja bi bila pa zlasti v tem, da bi bili vsi datumi v vsakem tromesečju na isti dan, tudi praznik Velike noči bi bil stalen in nespremenljiv.

Cerkve ni nasprotna temu predlogu. Sedaj preučuje to reformo posebna komisija organizacije UNESCO.

Toda v diplomatskem svetu imajo trenutno dovolj bolj perečih vprašanj in bo koledar moral še počakati.

ROJSTNI DAN

VINKO BELIČIČ

»Zdaj bodo še Amerikanci spustili satelit, ki so bogati. Zdaj bo vse letelo po zraku — zmerom se bo kaj videlo! Nazadnje ga bo še Veliki Repen spustil.«

Zasmejal sem se fantiču, ki je ves žarel, ko je povedal to modrost. Kar razganjalo ga je! Šla sva po rjavi gmajni, obliti z mrzlim novembrskim soncem, proti tirom, kjer se vedno premikajo vlaki ter posamič hitijo na delo ali z dela lokomotive in stroji. Tam ni nikdar dolgčas. Ogromni žerjav dviga, prenaša in spušča tovore opeke in malte. Zad so gmajne in bori — in ob vznožju hriba se medlo sveti Veliki Repen v sivobelem in rdečerjavem.

»Očka, bom šel lahko v kino? Veš, si bom sam plačal — vzel bom od mišjega daru.«

Ker nisem takoj razumel, je brž razložil:

»Saj mi je miška prinesla sto lir za izdrti piškavi zob! Potem pa imam še tistih sto lir, ki mi jih je dala gospa Purič, ko sem ji prinesel rože za god.«

»A! Ko si ji rekel, da smo jih natrgali tam, kjer so nam bile v napoto, smrkelj!«

Preslišal je te besede in obstal z dolgo, ravno, okovano palico, ki jo je kot orožje nosil s sabo.

»Očka, kaj je pa tam tisto belo?«

»Tam na boru? Gnezdo borovega prelca.«

Zarod je bil močno zavrit in čvrsto pripet na vejo. S palico je bilo treba gnezdo razdejati in iz njega so se začele sipati gnusne kosmate gosnice.

»Kar pade na tla, poteptaj in pomendraj! Ta žival žre borove iglice, in če se preveč razmnoži, bor lahko tudi usahne.«

Fant bi bil takle uničevalni pohod nadvse rad nadaljeval. Onstran opustele gmajne se je v sončecu grela stena borov, kjer nama dela ne bi zmanjkalo.

»Očka, pojdiva tja! Tam mora biti šele borovih prelcev!«

»Drugič. Kdo bo pa naloge pisal? Mislim, da je zadosti, če si enkrat ponaredil mamin podpis. Nič

me ne glej svetlo — prelistal sem zvezke in sem videl. Ej, fant, fant!«

Kako dobre oči ima! je pomislil. Imenitno je posnel tisti B in E!

... Luč mu je že dolgo svetila, a nazadnje je bil z učenjem pri kraju. Poln svetlega zadovoljstva je pospravljaj ropotijo z mize, kar se je pred vrati oglasil zvočen hrup. Nekdo je tolkel po loncu, drugi je z žličko zvonil po kozarcu, v enakih presledkih je bilo čuti udarec pokrovke ob pokrovko, mešalo se je trobljenje na rog, eden je vneto piskal na piščalko. Hrup je nenadoma potihnil, potem pa spet odprl vse registre. Nekdo se je od velikega ugodja pridušeno zasmejal. Vnovič molk — in spet vsi glasovi drug čez drugega.

Tedaj je odprl vrata in obstal. Planili so k njemu z voščili, mu sunkovito stresali roko, mama in Janezek, najmlajši brat, sta ga tudi poljubila. Jaz sem ga pobožal po glavi in rekel: »Fantič, da bi bil zdrav in čvrst!«

V kuhinji je bila sredi mize potička in vanjo zabodenih devet svečk bele, rdeče, sinje in zelene barve.

»Zdaj bomo svečke prižgali,« je rekla mama, »in potem jih boš ugasnil.«

»Jaz jih bom ugasnil!« je poudaril praznovalec.

»Tudi jaz!« se je potegnil Janezek. Čepel je na stolu in ni spustil oči s potičke.

»Ugasnite luč, zdaj bodo samo svečke gorele!«

Migotajoča svetloba devetih svečk je temno zlatila obraze, ki so strmeli vanje in molčali.

»Kaj siliš tako blizu, ti, Evangelist!« se je zbal praznovalec. »Mama, naj pihnem?«

»Pihni!«

A Janezek je bil urnejši od brata: kot bi odrezal, je pokosil najbližje tri plamenčke. V istem hipu so se opotekli in ugasnili ostali pod srdito užaljeno sapo praznovalecovo. Električna je vnovič zasvetila.

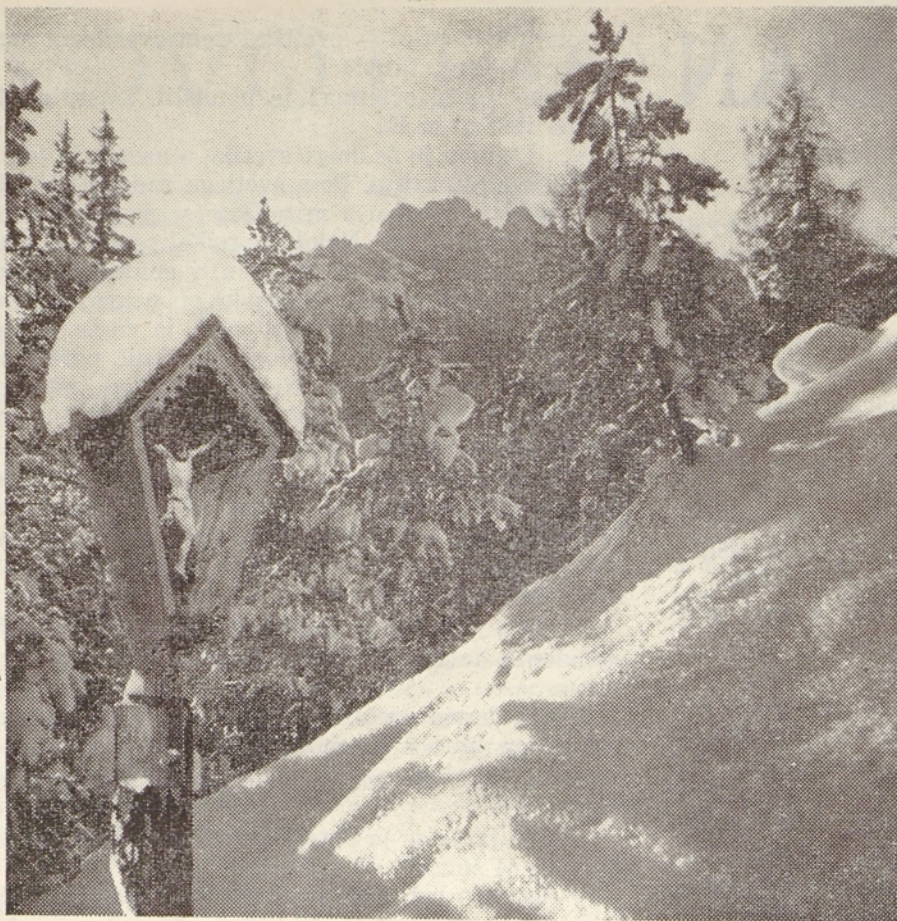
»Čakaj, jaz bom pa tvoje upihnil, ko boš imel čez pet dni rojstni dan! Dve jaz, tri bom pustil pa tebi, Evangelist!«

»Nič!« je odrezal mali in zaprosil: »Mama, jaz bi jedel potičko!«

Mama je z nožem prekrizala potičko in jo razrezala.

Avrellj Lukežič: Pokrajina

Zimski motiv z naše prelepe Gorenjske

So časi, ob katerih je človeku še posebno ljubo in dragoceno, če kje nepričakovano naleti na neznane prijatelje naše človeka in naše zemlje. To zlasti, kadar se zdi, da celo kdo svoj odreka ceno in veljavo prvemu in drugemu. Najlepša pričevanja te vrste so tista, ki jih včasih zasledimo v knjigah tujih pisateljev. To se je podpisnemu zadnje čase dogodilo ob romanu Angleža Geralda Kersha »Um in deset prstov« ter ob spominih škotskega diplomata in pisatelja Brucea Lockharata »Umik iz slave«.

Gerald Kersh je v skupini, ki jo v današnji angleški književnosti sestavljajo Graham Greene, Evelyn Waugh ter pokojni George Orwell. Zaslovel je zlasti po svojih romanih iz druge svetovne vojne, ob katerih ga je kritika imenovala »pisatelja moči in besa« ter ga primerjala nič manj kot s Kiplingom. To priznanje so mu prinesla dela: »Mrtvi zre« — roman o medvojnem uničenju čeških Lidic; poleg tega pa knjige »Umirajo s čistimi škornji«, »Devet življenj Billa Nelsona« ter »Um in deset prstov«.

To zadnje delo prikazuje začetek nemške zasedbe nekje v bohinjskem kotu na Gorenjskem ter prvi, zares ljudski in narodni odpor proti njej. Bolj kakor zgodba sama so v romanu zanimive in lepe postave naših ljudi, ki nastopajo v njem. Kersh posamezne izmed njih slika takole:

»Pot nazaj v Podgoro bi bil našel z zavezanimi očmi iz katerega koli kota Slovenije... Prišli smo do Bistrice. Bistrica je potok, divji, drveč hudournik, ki sta ga nabreknila tajajoči se sneg in deževje. Dosti potokom pravijo Bistrica, kakor pravijo dosti vasem Podgora...«

»Tja smo prinesli Janeza. Janez, to bi bil mož za vas! Bil je star kakih trideset let, visok, slok in tako fleten, da so bila

vsaj dekleta nora nanj. Mislim, da bi bil lahko vzel katero koli žensko na svetu, kaj šele v mali, ubogi Sloveniji, kjer se je rodil. Bil je prijazen ko mleko. Nikdar ga nisem slišal, da bi bil povzdignil glas v nevolji. Vsakdo ga je imel rad ter je gledal nanj. Janez je bil izobražen mož. Če bi jaz imel stotino njegovega znanja, bi bil srečen. Menda je ni bilo knjige pod soncem, ki je ne bi bil prebral od platnice do platnice. Tudi pisal je, vsaj v liste. Človek mora biti od zlomka bister, da lahko piše knjige, vsaj meni se tako zdi. Janez pa je pravil, da ni tako, samo jaz da držim pero na krivem koncu...«

»Janez je vedno o čem premišljeval. Čeprav je bil na pogled fant in pol, se je zdelo, da ga dekleta sploh ne zanimajo. Kazalo je, da ima rajši godbo ko ženske, najrajši pa branje. Imel je dober tenor ter je znal na stotine in stotine pesmi, ki nam jih je včasih prepeval, ko smo počivali, ali se skrivali. Pravim vam, da če je Janez zapel, se je ustavilo vse in poslušalo. Lahko je pletel napev naprej in naprej, dokler človek ni bil do kraja zvezan ko muha v pajčevini... Janez, če bi le bil spet tu, da bi mi pel! Nehal bi govoriti in bi poslušal in ko bi poslušal, bi zaprl oči ter odplul nekam v daljo...«

»Rad bi, da bi poznali Klemena. Morda ga boste srečali. Težko je povedati, kako bi ga prepoznali. Po postavi je v glavnem ko drevo: krepko drevo v prvi rasti. Težko je verjeti, da je kdaj bilo sadika, ali da bi se moglo posušiti ter odmreti...«

»Si lahko mislite drevo, nič drugega ko drevo, stoječe vrh hriba? Gledate ga in veste, da je dobro, da bi posekali za les... A v njem je nekaj več kakor zgolj zdrava hrastovina, mecesnovina ali kar kolikar že: nekaj spodobnega je v njem. No, in Klemen je tak. Ima okrogel, rdeč obraz, precej podoben

Mirka Javornik

Tujci pričajo o nas...

zimske jutru; sive oči, lase nekam testene barve in nikoli ne menja izraza na licu. Nikdar ne veš, če je srečen ali nesrečen, če se šali, ali misli zares. Nekateri so rekli, da je malce pošinjten. Drži, da je Klemen napravil in povedal kaj čudnega, a ker je prihajalo od njega, se je zdelo povsem v redu in prav.

»Zaradi takih reči so mu rekli »Klemen neumni«. Človek bi ga spoznal tudi po govorjenju. Ni mu do velikih reči, toda včasih na moč napihuje najnavadnejše stvari na svetu. Slišal sem ga, kako je govoril o skorji kruha, ko da bi bila kraljeva pojedina. Nekega dne, ko smo bili lačni, smo dobili nekaj plesnivega kruha, skute in čebule in Klemen je dejal:

»Moj trebuh je poln sonca in pojočih ptičev in če bi zabol del iglo vame, bi brizgnile iz mene mavrice.«

»Je res že precej star: nad štirideset. Nihče ne bi mogel reči, da je fleten, toda človeku je nekam prijetno, če mu zre v obraz. Ne da bi se bil umival kaj več ko mi, je bil vedno videti čist. Rad je imel požirek, toda nisem ga nikoli videl pijanega, da bi bila vredna besede. V boju je bil boljši od desetih navadnih mož: nagel ko podlasica, nevaren ko medved, toda hladen in prevejan ko globoka voda. Morda je malce usekan; ne vem. Vem samo, da bi ga rajši imel za prijatelja kot kogar koli drugega, zakaj njegova usekanost je boljša od bistrosti večine drugih ljudi... Je tiste vrste človek, ki vam vzbuja željo, da bi bila prijatelja kot otroka. Nekam boljše ti je, če ga poznaš... ti je tako, ko da si bil na soncu in v vetru ali ko da si plaval v hladni vodi na soparen dan. Je čist in jasen; je dober človek...«

Tretja taka genljiva postava v romanu Geralda Kersha je Jerica, sirota, s svojo tiho, nezahtevno, vdano ljubeznijo do Janeza; poleg nje oče Andrej, pa otrok, ki mu ne pravijo drugače ko »Fantek«, in še vrsta drugih — slovenski ljudje, kakor jih ni s tako ljubeznijo in prepričevalnostjo prikazoval zlepa niti naš pisatelj — človek v vsakem izmed njih zasledi košček sebe. Zal se ni moči dalje muditi pri njih, če se hočemo ustaviti še pri enem neznanem prijatelju Slovencev in slovenske zemlje.

Bruce Lockhart je bil poleg Harolda Nicholsona tisti, ki so mu po prvi svetovni vojni prerokovali sijajno pot kot diplomatu. Kot mlad uslužbenec britanskega veleposlaništva v Moskvi je mojstrsko odigral nadvse težavno in nevarno vlogo v nemirnih dneh boljševiške revolucije ter neposredno po njej. To zlasti ob atentatu na Lenina, ko je kazalo, da ga bodo Sovjeti dali ubiti. Po vrnitvi domov je služboval v Pragi in na Dunaju, nato je pustil diplomacijo ter se vrgel v gospodarstvo, časnikarstvo in pisanje. Njegove, po večini avtobiografske knjige: »Spomini britanskega agenta«, »Vrnitev na Malajo«, »Vrtinec«, »Moja mladost na Škotskem«, »Topovi ali maslo« razodevajo nemirnega duha, človeka z neverjetnimi doživetji in skušnjami, zraven pa zasanjanega življenjskega romantika, ki je pripravljen za eno cigansko pesem žrtvovati karijero.

Lockhart je pred drugo svetovno vojno bil po raznih opravih večkrat v Jugoslaviji, kjer se je kot Skot posebno zaljubil v Slovenijo in Slovence, kar se je zgodilo tudi pri toliko njegovih drugih rojakih. Tej svoji ljubezni daje duška v raznih knjigah — Bohinju in njegovemu jezeru se je čudovito oddolžil v knjigi »Topovi ali maslo«, Dolenjski in Slovencem sploh pa v delu »Umik iz slave«. Strani, ki jih je tam napisal o nas, spadajo med najlepše, kar je človek kdaj sam o sebi bral. Lockhart pravi med drugim:

»Se en dolg je, ki ga imam do S. S.: da me je seznanil s Krko. Ta sladka slovenska reka teče skozi majčkeno vas, v nje-

ni brezmadežni snagi skoraj bajki podobno, ležečo kakih sto čevljev nad morjem v podnožju Julijskih planin. Čeprav je tako visoko, je vendar krajina bila uporna zmešnjava barv tisti junijski dan, ko sem jo prvič obiskal.

»Razen katoliškega duhovnika in zdravnika so vaščani kmetje. Prijaznejših, preprostejših ljudi nisem nikdar srečal na nobeni svoji poti. Kakor večina gorjancev so krasnih postav. Moj nosač, od vremena zdelan star vojščak, je stal tako ravno ko mlada breza. Ne poletna pripeka, ne zimski mraz ga nista držala pod streho in pri šestdesetih letih je še vedno lahko korčil po dvajset kilometrov na dan.

»Krka sama je bila voda iz sanj in ko sem se utrudil ribarjenja, sem legel na travnati breg in bral, da bi prihranil moči za večerno veselje, o katerem so mi pravili čuda. Vse je bilo tako, kakor so mi pripovedovali, da bo, in ko sem nehal loviti, me je bilo kar sram zaradi velikosti plena in njegovega števila.

»Večerja v majhni leseni krčmi je bila veličastna pojedina. Moje grlo je bilo izsušeno, toda sveže postrvi, okusno kuhani krompir in domači kruh z maslom sem odplaval z obilnimi požirki belega vina iz kraja. Jed je spremljala čudovita podoknica s piščalmi, ihtečimi goslimi in petjem. Niti na Ruskem nisem slišal prijetnejše godbe, kakor pa so bili glasovi teh slovenskih kmetov, ki so pluli iz doline v mesečini pod nami skozi odprto okno v sobo.

»Po kavi smo se pridružili vaškim gasilcem, ki so imeli letno veselico. Vino je razvezalo jezike in slišal sem strahotna pripovedovanja o preganjanju Slovencev pod tujo oblastjo. Te zgodbe so vžigale plamene v dremajočih očeh teh trdih gorjancev in takrat sem bliskoma, bolj kakor iz sleherne vojaške strokovne knjige razumel, kako je avstrijska armada, navidez razdvojena po plemenskih nasprotjih, lahko zmagovala v prvi svetovni vojni.

»Ko smo vstali, da gremo, je vaški zdravnik, gospod pri šestdesetih letih, ki je za to priliko oblekel zastarelo in zelo zglačeno salonsko suknjo, vstal ter dvignil kozarec, rekoč: »Fantje, naj živi Anglija!« »Naj živi!« je v zboru zagrmela požarna bramba. Anglija je bila zelo srečna, da še živi, toda spala je večino poti do Zagreba...»

»Po tistem sem ob raznih prilikah spet obiskal svoje slovensko zatišje. Njegov čar ni nikoli nič zbledel. Ne poznam kraja na svetu, ki bi v mojem srcu tako obujal tisto občutje, ki ga je Byron izrekel v besedah:

»Ne živim sam zase, marveč postajam del vsega, kar je krog mene.

In visoke gore so mi sreča,

a šum in hrum človeških mest muka...«

»In tja bom prihajal sleherno poletje, če se bom kdaj rešil vezi svojega mestnega žitja in bitja, da bom pisal knjige in lovil v teh čistih, prosojnih slovenskih vodah. Sam sebe imam za nepristransko pričo o evropski pokrajini. Sem tisto, čemur bi Lytton Strachey dejal »hladen opazovalec zlate sredine«. Toda Slovenija ima v mojih čustvih posebno mesto med ljudmi in stvarmi in dokler ne bom zatisnil oči, bom zagovornik slovenske kulture. Nisem edini Skot, ki je našel drugi dom v tem spokojnem zavetju. Polkovnik James Blair, ki si je med prvo veliko vojno v Rusiji prislužil križ Svetega Jurija, in ki je bil najskromnejši junak, kar sem jih kdaj srečal, je po vojni prišel za vojaškega odposlanca sem. Tudi on je bil velik ribič, in ko je umrl, so ga na lastno zahtevo pokopali v srcu Slovenije.«

JUTRIŠNJI DAN

Marija Mislej

»Prosim, kavo!«

Takoj sem jo začela pripravljati in postregla. Ko sem mu ponudila skodelico, sem se brezbrizno ozrla v njegov obraz. Toda, ko sem ga ponovno pogledala, sem se nekoliko zdrznila. Ni bil eden vsakdanjih gostov, ki prihajajo v bar.

»Kaj ne poznate več svojega profesorja?«

Mrzlo sem mu ponudila roko, ki se mi je tresla. Hotela sem povesti glavo, hotela sem obrniti pogled stran, da bi ga ne videla. Nisem ga mogla pogledati v oči. V tistem trenutku bi zbežala stran, daleč, da bi me nihče ne videl, ker me je bilo sram pred svojim profesorjem.

»Ne bodite v zadregi gospodična zavoljo mene! Veste, prišel sem slučajno tod mimo. Smotlakova mi je rekla, da delate tu, pa sem si rekel: Kaj če bi šel pogledat, kje je! Veste, imam malo časa. Moram popravljati domače naloge. Letos poučujem v Rojanu. Imam same fante. To so taki, da jih v vsej svoji profesorski karieri nisem imel takih!«

Vse to mi je govoril tako prijazno in lepo, da ga je bilo veselje poslušati.

»Vprašal sem, kako je z Vami?«

Rada bi mu povedala resnico, posebno njemu, svojemu bivšemu vzgojitelju. Toda danes je tako težko povedati resnico celo svojemu prijatelju, ker veš, da te lahko še on nekoč ogoljufa in izda.

»Jaz se imam tu zelo dobro, hvala!«

Več nisem spravila iz sebe.

»Ali ste radi v tej službi?«

Zopet sem pokimala s pritajenim nasmehom. Delo me je čakalo. Vzela sem cunjo in začela čistiti okna. Profesor pa je šel čisto v kot k peči, odprl torbo in z rdečilom začel popravljati domače naloge. Čez nekaj časa me je zopet nagovoril:

»Ste sami, gospodična?«

»Ne, tudi gospodinja mi pomaga. Mlada je še, ima šestletnega fantka. Njen mož je kuhar v nekem hotelu v Miramaru. Zdaj je ni doma. Šla je k frizerki.«

Govorila sem hitro in v zadregi.

»Danes ženske hodijo vedno k frizerki. Delajo se lepe, ugajati hočejo ne samo možu, temveč prikupiti se hočejo tudi drugim moškimi!«

Pogledala sem ga nekoliko začudeno in nadaljevala z delom.

Začeli so prihajati in odhajati vedno novi gostje. Tekala sem zdaj sem, zdaj tja. Zdaj sem jim zavrtela zaželeno ploščo, da mi je šla glasba že skozi ušesa. Nato so odšli in znova sem bila sama. Zdelo se mi je, da profesor vse to vidi in sliši, čeprav je bil venomer sklonjen nad zvezke. Zazdelo se mi je, da vidi v dno moje duše, a molči. Nato je pritekel iz kuhinje mali Bruno. Prinesel mi je računski zvezek. Popravila sem mu, kar je bilo napak. Tedaj se je deček približal peči in nepremično zrl v profesorja.

»Kako ti je ime?« ga je vprašal. Deček je molčal. Profesor je ponovil glasneje iste besede, a ni dobil nobenega odgovora. Približala sem se dečku, ki se je plašno stisnil k meni.

»Gospod profesor, oprostite, on ne zna slovenski!« Profesorjevo čelo se je zresnilo, začudeno je pogledal mene in dečka ter rekel: »Saj je njegova mati vendar Slovenka!«

»Da, in tudi gospodarsko neodvisna je. Toda skrbijo za otrokovo bodočnost. Oni pač bolje vidi jo kot mi. Pravijo, da bodo slovenske šole kmalu propadle.«

MIRKO MAZORA

V ENO SMER

*Skoraj ne morem si utreti poti
med svet in ljudi:*

*Križem kražem so smeri
povsod, venomer.*

Vse hiti le — v eno Smer.

DA VIDIM

*Da vidim sredi tega ždenja,
da vse vrednotim,
kot bom v začetku življenja
— za milijardo let.*

SNEŽI

*Nebesni obok
se sklonil je nad me,
rahle pozdrave mi diha
— snežink nebroj. —
Krog mene deviški pokoj,
duša je srečna in tiha,
kot nekdanj srce,
— spet sem otrok!*

PREPOZNO

*Na gredico,
kjer ti pod njo spiš mirno,
pada sneg
— cvetica za cvetico —
počasi, počasi, obzirno:
kar mika me v nesreči
se tjakaj uleči,
da kras me vaš zagrne
nad njim,
cvetice srebrne.
Zakaj ni padalo takò
na te kot božji dih mehko,
zakaj ne rahlo,
kot angelske peroti
čisto božajoče,
ko živ si bil, moj oče? ...
Sedaj je prepozno!*

Profesor me je poslušal in strmel. Videla sem njegove oči, naenkrat so se spremenile. Njegov obraz je pobledel in desnica, ki je popravljala naloge otrok, se je tresla. Dolgo je molčal. Rad bi nekaj rekel, a beseda mu ni šla iz ust, a skrivnost sem mu brala iz oči. On se je sramoval zame, da sem zabredla med ljudi, ki jih je sram spregovoriti eno samo besedo v domačem jeziku. Bolje bi bilo, da bi o vsem tem molčala in bi se ne čutila krive. Tako pa je bil profesor užaljen. Toda ne, nisem mogla tajiti resnice, nisem mogla!

Minilo je nekaj časa. Končno je profesorjev glas pretrgal molk. Poklical je dečka k sebi, ga posadil na kolena, pobožal ga rahlo po licu in mu govoril tiho, tako, kakor bi bil v spovednici, morda še tiše.

»Ti ne boš nikoli Slovenec. Nikoli ne boš spoznal lepote, hrepenenja in ne ljubezni svojega jezika. Ti, moj dragi otrok!«

Solza se je zalesketala v njegovih očeh in dolgo je gledal za dečkom, ki je izginil na ulico. Nato je vzel klobuk, spravil zvezke, jih dal v torbo in se odpravil proti vratom. Zdelo se mi je čudno, da bi odšel brez pozdrava. Čeprav je stal zdaj pred mano človek čisto v drugačni luči, nekoliko starejši kot prej, ko je vstopil v bar. Saj sem bila tudi jaz drugačna. Nisem bila več v črnem predpasniku, bila sem v baru, sredi šuma, kjer nisem videla nobenega svojega prijatelja, nobene sošolke, sama sredi vrveža ljudi. Bila sem drug človek. Moje roke so bile vedno v vodi. Vsakogar, ki je vstopil v

lokal, sem morala prijazno pozdraviti, tudi če nisem hotela.

Zunaj se je delal mrak. Povsod so že prižgali neonske luči. Profesor se je poslavljal. Ustavila sem ga in mu ponudila črno kavo. Vesela sem bila njegovega obiska, zelo vesela.

»Ste popravili vse naloge, gospod profesor?« sem ga vprašala.

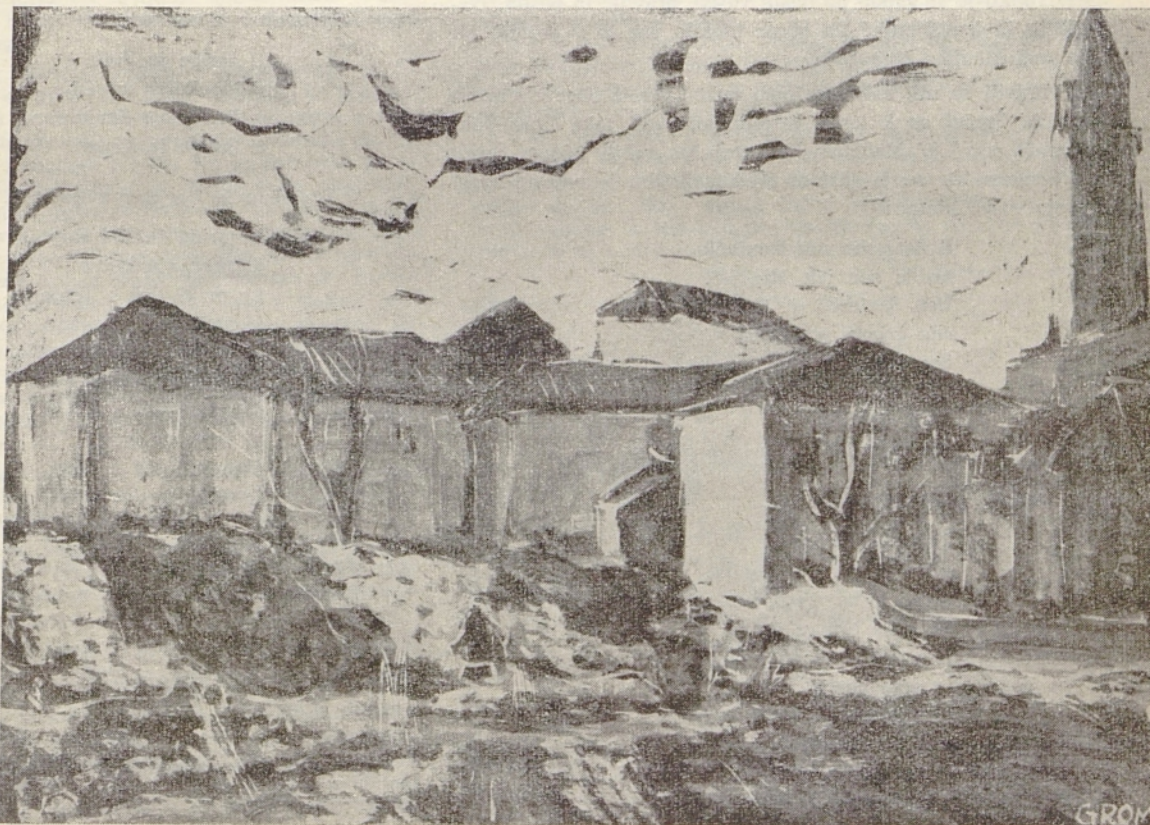
»Sem, hvala Bogu! Eh, živahni so moji fantje, a ne pišejo slabo. Ta trenutek jih imam tako zelo rad...«, mi je dejal veselo. Naenkrat je pozabil na njihovo razigranost in na vse ure, ko so mu nagajali. Zdaj jih je imel le neskončno rad in vesel jih je bil.

Vzela sem iz predala pri oknu, kjer so bile modne revije, zbirko novel »Z rodne zemlje.« Bila je zavita v plav papir in še skoraj nova. Dala sem mu jo z namenom, da jo pokloni svojemu najboljšemu učencu.

»Dajte mu, jaz sem jo že neštetokrat prebrala! Kaj bi tu delala? Še zgubila bi se, kdo ve! Tako pa jo dam Vam, da boste spoznali, da nisem še izgubila duše, kakor ste mislili, gospod profesor! Delam tu, da kaj zaslužim, toda duše mi ne more nihče vzeti!«

Močno mi je stisnil desnico. V očeh mu je zopet zableščala solza tako kot meni. Toda, to ni bila solza bolečine, temveč solza veselja.

Dolgo sem gledala za svojim profesorjem, ki je stopil na tramvaj. Za trenutek sem zatisnila oči in pomislila. »Ali ga bom še kdaj srečala, ali me bo zopet videl v baru? V baru? Ne bi rada.«

Slikar Bogdan Grom se mudi že nekaj mesecev v Združenih državah. Pred odhodom je slikal v »batik« tehniki svojo vas — Prosek.

FULVIJ SMOTLAK

Po naših vaseh

Svetoivanska cerkva

Zapihala je burja preko gmajne, v mesto in vas. Ded se je stisnil ob toplo ognjišče svojega doma. K njemu se vrača mladež in poslušša, ko pripoveduje. Tudi starejši prisluhnemo. Potem pripoveduje stara mati...

»E, ko smo bili mi mladi, je bilo vse drugače...«

Pripoveduje resne in vesele, žalostne in smešne zgodbe. Pravi nam, kako so nekoč peli in živeli.

Toliko je še zgodb po naših vaseh, pravljic in pesmi, resničnih in izmišljenih! Da bi ne utonilo vse to v pozabi, jih bo tudi Mladika objavljala.

Pravili so mi, kako so imeli nekoč vesele ohceti v naših krajih. Precej so k temu veselju pomagali tako imenovani domači pevci. V Mačkovlje so svoj čas vabili takega pevca iz Socerba. Da se je gostom predstavil, jim je najprej zapel svojo vaško himno:

U Secjerbe sua štenjačje,
nrdile sua jeh Mračje*.
Ued Secjerba de Tnjana
sua črjeva rspelana.
Secerblanska ura
teče ku pmpedura.
Vsak Secrblan
jua nuca an podan.

Potem je nadaljeval:

Tralalila, hopsasa,
vèlek uehcet jmuemua,
mrve kr'ha njmuemua.
Je pršla buetra strina
je prnesla an bučj vina;
je pršo bueter Drejc,
je prnjeso an kuaš jejc;
je pršo an gsput,
je prnjeso an pršut.
Komar zdej z mhua plješe,
de se vsa zemla trjese.

M'ha pskučila,
tri puede pelemila.
Komar se je ubrno,
tri luance je prevrno.
Viva, viva, velek uehcet,
nej bua čuda al pej ne,
drjeve večjarja muere bet.

Iz priimkov je nastalo:

U Uaspe je Volk,
u Mačkuleh za Tule,
u Prebeneje Zerjule,
u Doline je Krpan.

O vremenu še danes pravijo:

Če pride dež ud Kopra,
je suknja muakra.
Če pride dež s Tenjana,
je uede ze dua pjana.
Če pride dež s Črne Kala,
je uede ze dua bekala.
Če pride dež s Krasa
je uede de pasa.
Če pride dež s Trsta,
je uede ze dva prsta.

To je tedaj nekaj pesmi, ki jih poznamo v Mačkovljah. Pa še to! Veste od kod ime naše vasi? Povem vam.

Ko so pri nas vladali mogočni Benečani, so povsod postavljali spomenike svoje oblasti. Tako so postavili Benečani na vrhu vasi leva svetega Marka. Ker preprosti ljudje niso še nikoli videli leva, so mislili, da je to velika mačka. Zato so začeli imenovati vas Mačkovlje in ljudi Mačkovljane.

Drugič bomo pogledali pa kam drugam!

* Pravijo Socerbljancem.

Rebulov „Klic v Sredozemlje“

Mohor Hrastnik je zaradi nezadušljive ljubezni do zemlje in očetne domačije kmet do zadnjega utripa svojega bitja. Zaradi življenjske nuje pa je postal mimogrede železničar. Nekako tik pred začetkom prve svetovne vojne doseže še mlad upokojitev, da bo živel samo za tisto, za kar se čuti rojenega: za dom, za grudo, iztrgano Krasu; za hčer in njene otroke. Živel bo v Goljaku, vasi na robu, ki loči ubogo kraško plan od bogate ravnin. Beli zvonik Goljaka se vse čase te zgodbe ozira v obzorje kakor večer klic v Sredozemlje.

Mohorjeva edina hči Berta se poroči z Dominikom Zidarčem. Še preden se Dominik zave, kaj naj bi po srcu bil: ali kraševski kmet ali delavec-železničar, mora na vojsko, potem v rusko tujništvo, odkoder se po petih letih vrne tak, kakor je bil. Le tu pa tam da kaka beseda slutiti, da se ga je v Rusiji prijelo kaj »novega«. Domačija, ki je bila tik za tedanjo fronto na Grmadi, je v vojni z vasjo vred šla po zlu. Stari Mohor pa jo po končani vihri s čudovito ljubeznijo in žilavostjo spet postavi lepšo in večjo, kakor je bila.

Goljak zajame nova usoda, pisana vsemu zahodnemu ob robju Krasa, ki ga je izid prve vojne vrgel v nove razmere. Dominik je kot železničar prestavljen najprej v Novo, potem v Benetke. Berta pa mora z Mohorjem in taščo Lizo gnati naprej dom in otroke. Stirje so: Janko, ki ga kot človeka in kot Slovenca potegne vase Trst s svojimi možnostmi in nevarnostmi, da se povsem odtuji domu in svojim in postane pač »eden izmed tolikih«; Stefan, ki usodno čuti v sebi Mohorjevo kri in njegovo ljubezen do doma, dela zanj ter naprej in naprej zida in dopolnjuje rojstno hišo; Miljo, nihajoči posnatek očeta Dominika, ki se ne znajde v Goljaku ter gre za karabinjerja na jug, tam se poroči in pade ob koncu druge vojne v opravljanju službe; Delka, ki jo bosta srce in čas po drugi svetovni vihri potegnili v Novo Zelandijo.

Mohor, ki se je docela spet znašel šele v vnuku Štefanu, umre. Štefan zagospodari za njim in se poroči z Mileno Zagradnikovo. Tej se pa ne da živeti po goljakovsko in mohorjevsko: da bi kakor Berta vse življenje nosila mleko v Trst in skromen zaslužek nazaj. Otrok nimata, kar Štefana mori in še bolj ko vse drugo.

Druga vojna spet razdene Goljak in Mohorjevino, le da še huje in porazneje ko prva. Vas gre v razvaline za represalijo, njeni ljudje, med njimi Berta z Delko in drugimi, v tuja taborišča, Stefan za maščevanje v partizane, Dominika pa tik pred koncem ubije v Benetkah bomba. Ko se tisti, kar jih je ostalo, vrnejo, imata samo Stefan in Berta voljo obnavljati dom, a tudi ona le napol, posebno Stefan, ki ne vidi, za koga bi ohranjal domačijo in vse, kar je z njo povezanega. Vrh tega je vojna zlomila njegovo hrustovsko silo. Stefan spet zaživi in zacvete šele pod konec svojih dni, ko sta mu čas in življenje vzela še Mileno. Tedaj namreč pride v Goljak Sandrina, vdova brata Milja, ki se ji je od hudega zmešalo, da išče pokojnega moža tam. S sabo privede sina Giovannija, v katerem zagleda Stefan smisel svojega bitja. In tako začne fantiča, ki ne zna besede dedovega jezika, prestvarjati v vrednega poglavarja četrtega rodu na obnovljeni, neuničljivi Mohorjevini...

To je približna vsebina prvega romana, ki ga je tržaškemu pisatelju Alojzu Rebuli objavila celjska Mohorjeva družba kot 108. zvezek svojih slavnih in zaslužnih »Večernic«.

Vsebina sama seveda še ne pove dosti o delu, njegovi vrednosti in o tistem, kar je pisatelj hotel ustvariti. Iz nje vidimo le, da je roman po tej plati razgiban, zanimiv in branja vreden.

»Klic v Sredozemlje« je tretja Rebulova knjiga, po povesti »Devinski sholar« ter po novelah »Vinograd rimske cesarice«. S tem romanom je hotel napisati kroniko treh slovenskih rodov na dramatičnem koscu naše zemlje in v dramatičnem času, s katerim se tudi sam čuti neločljivo povezanega. Iz obojega bo, kakor kaže, kot umetnik tudi izključno ustvarjal. Delo je prvi Rebulov veliki zamah v epiko. Navzlic oblikovni nedodelanosti obeta, da bo pisatelj v tej epiki uspel, če bo

tudi naprej delal z isto zagrizeno voljo kakor doslej in če to voljo dopolnjeval s temeljitostjo, umerjenostjo, z nepristranskim prijemanjem snovi in zlasti s psihologijo; to je z duhovnim poglobljanjem v bistvo svojih ljudi, njihovih človeških in zunanjih gonil ter usod... V tem je »Klic v Sredozemlje« nedvomno mejnik v Rebulovem ustvarjanju, saj vsebuje nekaj tvornih in razveseljivih dejstev, ki jih velja ob tej priliki pribiti.

Kakor vse kaže, je pisatelj zdaj našel svoj končni motivni in človeški svet, iz katerega bosta njegov dar in njegova vidovitost lahko ustvarjala tehtne umetnine. Posebno prvi del tega romana priča, da je Rebula kos obširnim in dramatičnim snovem, kakor je pričujoča, čeprav je za zdaj ta še precej obvladala njega. Zgodba »Klica v Sredozemlje« je namreč z vsem tistim, kar se tke, ali bi se moralo tkati okrog nje, ter s tistim, kar je v njej in pod njo in bi moralo s pravo silo in smotrnostjo udariti na dan, zgodba za roman v treh, če ne v štirih delih. Ti naj bi odgovarjali vsebinski in časovni razdelitvi tega romana. Pisatelju sta očitno jemala razmah omejeni prostor in čas. To je vzrok, da zlasti v drugi polovici knjige zgodbo Mohorjevine nanaglo in prepovrhu pripoveduje, namesto, da bi jo ustvarjal v potrebni prepričljivi širini in globini. Roman je kakor velika, tiha, temna reka, pri kateri le iz naključnih vrtnicev zdaj pa zdaj začutimo silo in usodnost podpovršnega toka. Nočem s tem reči, da bi bila knjiga samo vsebinski obris nečesa večjega in močnejšega. A tudi če bi bila, bi že to pričalo vsaj o možni Rebulovi ustvarjalni sili in vzbujalo velike upe.

Toda v romanu imamo poleg tega kompozicijske, karakterne, poetične, oblikovalne in slogovne elemente, ki dajejo delu večjo veljavo in prepričujejo, da je Rebula umetnik. Nosilci njegovega, široko zasnovanega dejanja, so izrazito, pogosto rezko risani, so jasni in sami svoji, tako da so sposobni biti prvaki drame, ki bi z vso močjo prišla do izraza, če bi bil Rebula to knjigo lahko napisal tako, kakor slutimo, da si jo je zamislil. Poleg tega delo priča o lastnosti in sposobnosti, ki sta v naši novejši književnosti redki in menda načrtno zametovani, namreč, da zna Rebula pisati zanimivo. Daje je na vsak korak moč čutiti, da si pisatelj vztrajno kroji lastni slog, odgovarjajoč njegovi osebnosti in snovem, katere si izbira za ustvarjanje svojega umetniškega sveta. To je danes druga taka redka lastnost. Stevilni odlomki v romanu, posebno tisti, v katerih nas pisatelj neubranljivo zavzame s čarno govornico ljudi, stvari in zemlje, združenih v poetično enovitost, štejejo med najlepše, kar je bilo zadnje čase napisanega v našem slovtvu.

To so Rebulove znatne odlike, ki bodo še večje, ko bo v duhu našega jezika bolj izbrusil in očedil svojo besedo in njeno stavo, kaere se — razumljivo — drži še nekaj nepristne, od drugod vplivane navlake.

Tudi če bi »Klic v Sredozemlje« ne bi bil za zdaj dal drugega kakor to, kar je bilo v teh vrstah na kratko omenjeno, bi morali to Rebulovo knjigo oceniti za zelo tvorno in razveseljivo dejanje. Toda v njej, kakor sem dejal, je tudi objektivnih vrednot in lepot, ki pričajo, da imamo opravka z umetnikom in nam dajejo dosti zadoščanja.

Mirko Javornik

VANJA

Ljubljena

Ljubljena,
se s prsti me svojimi
je dotaknila,
me z ustnami svojimi
poljubila...
Ljubljena,
pridi še, da te objamem
daj, da te s seboj vzamem...

Ob vstopu v novo leto se radi pojavljajo preroki, ki napovedujejo, kaj nam bo prineslo. V prerokbah navadno izražajo svoje želje. Ali vse so samo ugibanja.

Dialektični materialisti mislijo, da se vse dogaja po neizpremenljivih mehaničnih zakonih, tudi človekovo delovanje. Zato napovedujejo, da je njihova zmagaja že blizu.

Ali nihče z gotovostjo ne ve, kako se bodo razvijali dogodki, ker je človek svoboden in more delati tako ali drugače. In za svobodna dejanja, ki bodo storjena v bodočnosti, ve samo Bog. Ljudje morejo vedeti zanje samo v toliko, v kolikor jim jih Bog razode. To pa bo storil, komur bo sam hotel.

Nobenega strahu bi ne imeli pred bodočnostjo, če bi bila samo v dobrih rokah. Vemo pa, da so hudobni zelo mogočni. In ti morejo svojo moč zlorabiti, da uničujejo. Namesto da bi drug drugemu pomagali k vedno višji izpopolnitvi, ljudi zatirajo in usužnjujejo.

Vendar vemo, da je Bog najvišji, ki vodi usodo narodov. Brez njegove pripustitve se ne more nič zgoditi. In če kdaj dopušča tudi zlo, ga zaradi dobrega, da se ljudje spreobračajo, delajo pokoro in se rešujejo za večnost.

Bog pa navadno ne posega v človeško življenje na izreden, čudežen način. Če dopušča, da hudobni delajo zlo, ker je človeka ustvaril svobodnega, pa imajo tudi dobri vso svobodo, da delajo dobro. Sebi je prihranil le zadnjo besedo.

Resnično je, kar si predstavlja Calderon, da je svet kakor veliko gledališče, v katerem ljudje igrajo razne vloge: vladarja, bogatina, učenjaka, kmeta, berača. Ko se Bogu zdi, jih pokliče s pozorišča in tedaj vsakdo prejme pohvalo ali grajo, plačilo ali kazen.

Ali si se že kdaj vprašal, kako Ti igraš svojo vlogo? Če je na svetu toliko narobe, vprašaj se, če tudi Ti ne nosiš del kriev. Da se zlo tako šopiri, da ima tako moč, so krivi kristjani, ker so spali. Ni odpovedalo krščanstvo, kakor neverni in maloverni zatrjujejo, odpovedali so ljudje. Ni dovolj, da so krščeni, poznati morajo svojo vero in morejo po njej živeti.

Sv. Avgustin je dejal: »Tožite nad slabimi časi. Časi ste vi! Kakršni boste vi, takšni bodo časi.«

V novem letu naj vsakdo gleda, da ne bo na noben način podiral, ampak vedno le gradil, kjer se mu bo nudila prilika. Potem moremo z zaupanjem zreti v bodočnost.

Jože Prešeren

Mislimo na delo izven doma. Nekateri bi hoteli potisniti ženi v roke kuhalnico in metlo, češ, da je to njeno delo in naj ne hodi na visoke šole, v tovarne in v urade.

In žene so zagovornice spolne enakopravnosti z moškim. Ponižuje jih čakanje doma, ali se bo oglasil kdo in prosil za roko. Rade bi tudi same zaslužile in ne bi hotele biti odvisne od vsake lire, ki jo bodo nekoč dobile od moža.

V splošnem vidimo zelo pisano sliko v naših vaseh in v mestu: iz dežele odhaja zelo veliko žena na delo v tovarne, v pisarne, na polja, v trgovine, delavnice... V mestu čaka zelo veliko deklet, ki so končale kako šolo, na službo; zelo so nesrečne če ne pridejo do poklica in navadno sprejmejo kakršno koli delo od inštrukciji do vzgojiteljice, čeprav so se šolale za drugačen poklic.

Ste za to, da žena dela ali ne?

Na to vprašanje je zelo bistroumno odgovorila neka francoska pisateljica z naslednjim vprašanjem: »Ste za ali proti letalstvu? Ali ste proti temu, da uporabimo od Rima do Pariza manj kot 4 ure? Da nam prispe pismo, ki je bilo oddano na pošti v New Yorku že naslednji dan? Ali smo proti temu, kadar beremo, da se je neko letalo razletelo, ko se je spustilo na morje? Ženska zaposlitev je tako kot letalstvo, odraz današnje dobe. Vsakdo je svoboden in lahko tudi nikoli ne stopi na letalo; prav tako ni nobena žena primorana izvrševati katerikoli poklic.« Da bi boljše označili ta družbeni pojav in zmedo, ki so jo povzročile družbi zaposlene žene, bi se morali vprašati: »Zakaj nekatere žene delajo?«

Na splošno skleneta fant in dekle, ki se nameravata poročiti takole: »Dobro« — reče fant dekletu — »ti boš ostala naprej v svoji službi, toliko časa, da si malo opomoreva, ali dokler ne bova plačala dolga za hišo. Kakor hitro se bova tega rešila, boš zapustila službo.« Lahek in precej optimističen sklep. Toda navadno se ne zgodi tako, ker se človek prilagodi okoliščinam in se težko odpove blagostanju, četudi je minljivo. Pred kratkim izvedena statistika je pokazala naslednje zaključke: računajoč, koliko potrosi zaposlena žena, mož lahko reče, ne da bi lagal: »Saj ne morem vzdrževati svoje žene!«

Navesti hočemo samo majhen primer o dveh državnih ali poldržavnih uradnikih. Ker morata oba biti v uradu zjutraj od 8 do 14 ure in popoldne od 17 do 19 ure, mora nekdo biti doma in skrbeti za otroke. Torej je potrebna služkinja. V takem primeru ne dobita služkinje pod 18 tisoč lir mesečno, katerim je treba dodati še drugih 20 do 25 tisoč lir za hrano. Služkinja, četudi je pridna in poštena, ne bo tako varčna pri izdatkih in bo potrosila vsaj 15 tisoč lir mesečno več za prehrano. Prišli smo tako do vsote 53 tisoč lir stroškov, katerim je treba dodati še stroške za prevozna sredstva, ki se jih poslužuje zaposlena žena (6000 lir mesečno) in še mnoge druge izdatke, ki bi jih žena ne imela, če ne bi takole mislila: »Saj denar si jaz zaslužim! Navsezadnje plačam s svojim denarjem!«

Tako pride do pomanjkanja važnega psihološkega družinskega činitelja: žena ni odgovorna za to, kar potroši, mož pa ji ne more ničesar reči, če je tudi kaj nepotrebne kupila.

Če boste vprašali zaposleno ženo, ali je srečna, vam bo pogosto odgovorila, da je njeno življenje pekel: vedno vezana na urnik, da pride pravočasno v urad; izpostavljena mora biti slabi volji svojega predstojnika in, kot da to ne bi bilo dovolj, večkrat tudi slabi volji svojega moža. Zaprta mora biti v uradu, ki ni njen dom; in še nesteto drugih takih nevšečnosti, tako da pride do sklepa: »Ho-

ŽENA DELA?

tela bi pustiti vse in skrbeti za svoje otroke, za svojega moža in zase; hotela bi vstati kadar bi se mi zljubilo; želela bi si odpočiti, ko se ne počutim dobro. Hotela bi dihati, živeti!«

To je nekaj prednosti in neprilik novega položaja, v katerem je današnja žena. Položaj je popolnoma spremenil nekdanje odnose med možem in ženo. Rešil je mogoče stare probleme, toda ustvaril je druge.

In vendar ti problemi ne bodo tako vplivali, da bi zabranili ženi javno udejstvovanje, službo, delo, če je to potrebno. Gotovo ni mogoče postaviti pravila in reči: nobena žena ne sme več v službo ali obratno. Življenje je čudovit mozaik. Kolikokrat se znajde žena — vdova z nedoraslimi otroki, ki ji ne preostane nič drugega kot delati, trdo delati, da preživi družino. In kolikokrat je moževa plača tako nizka, da z njo ne more vzdrževati svoje družine.

Idealno bi bilo, da bi mož toliko zaslužil, da ženi ne bi bilo treba v urad in na delo sploh. Družina, ki bi morala biti socialno mnogo bolj zaščitena, družinske doklade za otroke mnogo večje in zavarovanje za onemoglost, starost in nesrečne mnogo boljše kot pa so danes.

V ostalem pa je postala žena enakopravna možu. Včasih bo s svojo inteligenco, svojo veliko kulturo, plemenitostjo in milino na kakem mestu mnogo bolj posrečeno rešila nalogo kot pa bi jo možki. Večkrat pa se ženska tudi ne poroči in bo tedaj njena življenjska vloga in naloga drugačna, kot si jo običajno zamišljamo.

Če pa bodo narekovali kakršni koli razlogi službo ženi tudi tedaj, če bo poročena, potem je važno le to, da družina zaradi tega ne bo trpela.

Med Slovenci so bili v splošnem odnosi med možem in ženo vedno uravnovešeni: žena je v krogu družine vedno pokazala, da zna gospodinjiti; pokazala je, da zna poslušati in istočasno ukazovati. Žena pa, ki je zaposlena, mora delati prave čudeže, da v enem dnevu opravi moško in žensko dejavnost. Imeti mora v sebi dinamične sposobnosti moškega spola, združene z lastnostmi žene: potrpljenje, preudarnost in ljubeznjivost, ki je skrivnost družinske sreče.

V moralnem oziru je to vprašanje zelo pereče. Danes ima žena skoraj iste možnosti kot možki in so nekatere ženske v poklicih, v katerih so bili nekoč izključno možki. Nekatere žene se uveljavljajo in celo prekašajo moške. Lahko bi rekli, da to ni vedno, toda kakšen problem bi nastal, če bi ženske resnično mogle presežati moške v vseh njihovih dejavnostih?

Nekdo nam na to odgovarja:

Četudi bi se kaj takega zgodilo je gotovo, da je ženska iznajdljivost vedno taka, da bi ustvarila ravnotežje. Nekatere žene na primer izvršujejo zdravniški poklic. Poročile so se z zdravnikom in pokažejo večjo sposobnost kot mož. Ali mislite, da so tako malo inteligentne, da bi pokazale to svojo nadmoč? Nasprotno: postavijo jo na razpolago zakonski sreči pri skupem delu. Žena bo združila svoje želje z željami svojega moža, uporabila bo svoj naravni dar zase in za moža in ne bo nikoli njegov sovražnik, ampak bo vedno njegova zvesta sodelavka.

V zakonu obstaja torej še tisto večno čustvo, ki je ljubezen in razumevanje.

Dobra socialna ureditev pa mora v bodoče omogočiti, da ne bo treba možu in ženi trdo delati, da bosta lahko uredila in zagotovila življenje družini.

IZREDNA ZRELOST OTROKA

Na splošno prevladuje mnenje, da so današnji otroci bolj bistri kot nekdanj. Koliko je na tem resnice?

Kar se tiče higiene in zdravstvenih pogojev so današnji otroci brez dvoma na boljšem. Umaknila se je stara miselnost in osvobodila novorojenega otroka tesnih ovojev v katere je bil za dobo več mesecev obsojen v popolno negibnost. Danes je povsem jasno, da je pri taki utesnitvi trpelo otrokovo mišičevje in celotni organizem, ker mu ovirani krvni obtoki ni donal dovolj hraniva. Zaradi omejenega krvnega obtoka je trpela tudi možganska žilnica, čemur je sledil zastoj. Bolj racionalno je tudi polaganje otroka v posteljo vodoravno, brez blazine, ker glava v prvih mesecih preveč pritiska na hrbtenico.

Tako torej: boljši obtok krvi v možganih in pa bolj pogosti in raznovrstni dražljaji čutil pripomorejo k otrokovemu hitrejšemu umskemu zorenju, ki se pa v neki določeni višini ustavi in zadobi normalen potek. Kakor rečeno, je ta prezgodnja zrelost omejena le na detinsko in otroško dobo. Dozdevna bistrost se čim dalje bolj razblini, in okrog 10. leta se otrok po svoji umnosti izenači z vsemi rodovi otrok iste starosti.

Dostaviti je treba, da se današnji otroci zde bolj bistri tudi zato, ker se jim pušča več svobode pri izražanju. In ker so bolj sproščeni, nas včasih presenetijo z vprašanji kot n. pr.: »Kje imajo ptički ušesa?« »Kako more muha hoditi po stropu, ne da bi padla?«

Gotovo je zgodnja zrelost otrok treba pripisovati tudi dejstvu, da imajo na razpolago veliko več možnosti za izkustva potom radia, kina, televizije, kakor smo jo imeli mi v svojih otroških letih. Sicer pa ni mogoče trditi, da bi se naš sedanji mladi rod mogel ponášati s kakimi posebnimi prednostmi na moralnem ali socialnem polju v primeri s prejšnjimi rodovi. Res je pa, da živi današnji otrok vse premalo v svojem otroškem svetu in vse preveč življenje odraslega človeka. **F. V.**

»MED LJUDMI« je zanimiva knjiga znanega slovenskega filozofa ANTONA TRSTENJAKA. Obravnava probleme medsebojnih človekovih odnosov in sicer v peterih poglavjih: Stari in otroci, Fant in dekle, Mož in žena, Stari in mladi, Mi in naši sosede. Odgovarja na važno vprašanje: Kako moramo živeti med ljudmi, da ne bomo drug drugemu stopali na noge? Zaključuje z dvema praviloma, ki jih piscu narekuje dolgoletno izkustvo in opazovanje:

1. Človek bi moral razumeti ter spoštovati posebnosti in navade, dolžnosti in pravice, misli in želje svojega bližnjega.

2. Vsak družinski član bi se moral zavedati dolžnosti, ki jih ima do okolja, v katerem živi.

Knjiga je vseskozi zelo zanimiva in poučna. V številnih zgodbicah, ki nas spominjajo Carnegievih knjig (Kako si pridobim prijateljev in Kako se sprostim skrbi in začnem živeti) nam prikazuje važnost medsebojnih odnosov. Bralec se lahko ob njej marsikaj nauči, predvsem mladina. Zanj je posebno važno poglavje, ki govori o pripravi na zakon ter o vsakovrstnih značajih, primernih in neprimernih za ta korak.

Vsak vzgojitelj bo lahko iz te knjige črpal potrebne in koristne nauke.

(Povzeto iz »Lecture, rassegna critica del libro e dello spettacolo«, mesečnik, ki izhaja v Milanu).

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

Goriška Mohorjeva družba je izdala za leto 1958 tri knjige:

KOLENDAR je tradicionalna knjiga Mohorjeve družbe z že ustaljeno obliko in vsebino. Prinaša članke in poročila iz življenja in delovanja Goriških, Tržaških in Koroških Slovencev. Napisali so jih pisci s teh področij. V koledarju je tudi nekaj poezije in proze ter precej ilustracij.

ZORA PIŠČANEC: »DOM V TUJINI«. Povest. Piščančeva je v tem delu prikazala pošnega uradnika Andreja Martelanca in njegovo družino. Komaj si je v tržaškem predmestju uredil hišo, vrt in vinograd, so ga prestavili v Pizo. Moral je pustiti vse in oditi v tujino s petimi nedoraslimi otroki. Ni ga mučilo in tlačilo samo domotožje v neznanem mestu in neprimernem stanovanju, ampak tudi skrb za otroke, ki jih je tuje okolje hitro začelo razjedati. Najstarejša hči se je zavrгла z nekim inženirjem, rodila nezakonskega otroka in umrla od sramote in žalosti. Otrok je ostal pri starših, ko pa je prišel oče ponj, je nehote skočil pod vlak. Druga hči se je zaljubila v jetičnega fanta in je po njegovi smrti stopila v samostan. Tretja se je poročila na Reki, četrta je doživela dve ljubezenski razočaranji in ostala zagrenjena pri starših, ki so se predčasno vrnili v Trst. Sin je študiral v Gorici in postal duhovnik.

Podoba te družine je zelo mračna, saj ne posije nanjo noben sončni žarek. Zadevajo jo same nesreče (dvakrat povodenj, dve smrti, Lenčko zapustita dva fanta, dom morajo prodati, v Pizi stanujejo v baraki), vendar jih ne zlomijo, ker jih krepi živa vera. Razmere in okolje, doma in v tujini, je pisateljica dobro zajela in poustvarila, tudi ljudje so živi,

FRANC JEZA

Na vse to je mislil Cupitus Cupitianus. O tem je razmišljal tudi prej, ko je bil sam, in še ko je bil od utrujenosti zadremal, so se mu te misli v sanjah pletle naprej. Ljubil je svoje ljudstvo, ki je pod Rimljani že skoro pozabilo na svoj jezik in na svoj izvor, tako da je večina, zlasti po mestih, govorila že rajši po latinsko kakor po keltsko. Vendar je bilo tudi še mnogo takih, ki niso pozabili, da so jih rodile keltske matere in da so jih naučile najprej keltske besede. Mnogi pa so se tega zavedli v stiski zadnjih let, ko je bilo konec rimljanske oblasti in imenitnosti. Takih je bilo mnogo nele v tem delu dežele, ampak tudi drugod, dalje na severu in zahodu. Cupitus Cupitianus je že leta vzdževal zveze s svojimi zaupniki, z odličnimi možmi iz Poetovia, Colatia, Virunuma in iz nekaterih drugih mest; po odhodu Langobardov se je sestal z njimi, da bi se pomenili, kaj je storiti. Že tedaj so prišli do tega, da je najbolje obnoviti noriško kraljestvo. Ni jih bilo težko prepričati, da je tudi najbolj pametno, da okličejo za kralja tujca — Langobarda. Vsi zaupniki in tudi Cupitus Cupitianus sam so bili ugledni ljudje, nekateri so bili tudi bogati — bogatili so s trgovino ali pa so bili lastniki obsežnih posestev — toda pravega odličnika ni bilo med njimi. Rimljani so porivali več stoletij Kelte v nižje upravne službe in gledali nanje vedno nekoliko od zgoraj navzdol, zato se je mogel le malokateri Kelt dvigniti med rimljanske odličnike; a če se je dvignil, se je kmalu tudi popolnoma poromanil in pretrgal vezi s svojim ljudstvom. Le njegovo keltsko ime v romanzirani obliki je še izdajalo njegov izvor. Večstoletno služenje tuji oblasti je napravilo tudi najboljše med Kelti neodločne in mehke: Cupitus Cupitianus se je tega dobro zavedal. Zato ni našel med njimi takega, ki bi bil sposoben prevzeti kraljevsko oblast. Bili so trenutki, ko je pretehtaval v duhu možnost, da bi se dal sam izvoliti za kralja, a potem je zavrğel tudi to misel, čeprav je bilo znano, da so bili njegovi predniki pred prihodom Rimljanov mogočni velikaši in so dali Noriku več kraljev in vojskovodij. Ni se hotel zdaj povzdigovati nad druge in buditi njihove ljubosumnosti. Poznal je človeško naravo in je vedel, kako lahko je vzbuditi v ljudeh zavist in kako lahko tako malenkostno čustvo zavisti prepreči najboljše načrte. Razen tega je sam čutil, da bi bil preveliki skok med njegovim sedanjem položajem bogatega meščana ter med kraljevskim položajem. Njegovi voditeljski in politični naravi je bilo zadoščeno, da je sprožil gibanje za obnovo noriškega kraljestva in da je lahko sam izbral človeka, ki naj bi postal po stoletjih spet prvi noriški kralj. Pri tem je imel mirno vest, ker ni iskal lastnih koristi, pa naj so govorili nevoščljivci, kar so hoteli. Želel je res, da bi hčerka vzela mladega Langobarda, toda le zato, da bi ga navezal na noriško stvar in da bi laže uresničil svoje domoljubne politične načrte. Ni prigovarjal hčerki k poroki z Erikom, ker je želel, da bi se sama odločila in bila srečna. A dekle je bilo bistro in je uganilo njegovo željo. Bilo ji je hudo, ker mu je ni mogla izpolniti.

***

Magona je prinesla na srebrnem pladnju dva kozarca in vrč z vinom in jima nalila.

»Nalij tudi sebi, hčerka«, je rekel Cupitus Cupitianus in jo pobozal po laseh. Nasmehnila se mu je, ko je dvignila kozarec, pri tem po so ji prišle solze v oči, sama ni vedela zakaj. Čutila je, da ji je hvaležen, ker mu je končno izpolnila skrito željo.

»Na vajino srečo in na zmago!« je nazdravil decurion stoje in izpil na dušek. Izpil je tudi Eriki, Magona pa se je morala siliti, ker ni bila vajena piti. Vino je bilo Cupitusovo lastni pridelek

in najboljše, kar ga je imel v kleti, a vendar se ji je zdelo kislo. Ker pa je hotela, da bi ji pomagalo pregnati strah in jo napravilo pogumno, se je premagala in izpila do dna. Uredila je po mizi prigrizek, ki ga je prinesla Secundina, nato pa se je umaknila iz sobe in pustila zaročenca in očeta sama.

»Kidaj misliš udariti iz mesta, Erik?« je vprašal decurion, ko sta si sedela nasproti in je spet nalil kozarca.

»Proti jutru, ko bodo barbari najbolj trdno spali«, je rekel Langobard.

»Misliš, da boš imel lahko delo?«

»Še prelahko«, je rekel Langobard, ne da bi se nasmehnil. »Ni so slabo oboroženi, a so izmučeni in bodo spali kot klade s stražami vred, saj se jim še sanja ne, da jih bomo že sami prvo noč napadli. Potem ko so tako lahko zavzeli Poetovio in ga izropali, kaj tekega gotovo ne pričakujejo.«

»Upajmo, da ne. A bodi vseeno previden, ker od nočejšnjega uspeha zavise važne stvari.«

»Ne boj se, decurion! Vende homo nagnali nazaj v Panonijo in še dalje kot do tam, od koder so prišli.«

Kelt je prikimal in izpil. Gotovost mladega Langobarda ga je pomirjevala, vendar pa le ni mogla popolnoma pregnati nemira iz njegovega srca. Opazoval je mladeniča in skušal uganiti, kaj misli. Ugajal mu je zaradi svojega poguma in odkritosti, zaradi svoje ve-sele narave ter lepote, a vendar se mu je zdelo, da je v mnogih stvareh preveč površen in skoro neresen. Toda taki so bili vsi ti langobardski bojevniki. Bili so pač še barbari, četudi so se za silo naučili latinsko in so zdaj z zaničevanjem govorili o barbarih, katerim pa so bili sami, ni še dolgo tega, zelo podobni. Toda decurion je slutil dobro in velikodušno jedro v mladeniču in je upal, da ga bodo leta zresnila in mu vzela preveliko samozavest ter ga naučila treznejše presoje.

Zaželel pa si je, da bi bil tudi sam bojevnik in da bi lahko tako mirno in brezskrbno čakal na to, kar se bo zgodilo. Bil je določen za poveljnika mestne milicije, ki naj bi z Langobardi vred branila mesto, a domenjeno je bilo, da bo noč ostala za zidovjem. Erik je hotel sam opraviti z barbari, le prostovoljci iz milicije se lahko pridružijo njegovim konjenikom. Cupitus Cupitianus je imel občutek, da bi bil tudi mirnejši, če bi vedel, da se bo lahko pomeril s sovražnikom in da zavisi usoda od njegovega meča. Toda čakanje in zavest, da ne more ničesar storiti, da bi pospešil ugodno odločitev, sta ga delala živčnega. Pil je več kot po navadi, da bi premagal mučni občutek v sebi. Prigovarjal si je, da se bo vse dobro izteklo. Ni mogoče drugače, si je rekel. Erik je vojak, v orožju je zrastel in ve, kaj zmore.

Spet se je spomnil na Aureliusa Bassusa, ki ga ni bilo na zbor. Poslal je bil ponj, a ga niso mogli najti. Njegova odsotnost, ki se mu je že prej zdela čudna, ga je začela vznemirjati. Aurelius Bassus je bil najbogatejši trgovec v mestu in je imel vpliv na druge. Razen tega sta bila prijatelja. Oba so gledali rimljanski trgovci postrani in to ju je zblížalo. Kam je izginil? Osvobojenec, ki je vodil njegovo gospodarstvo, je povedal, da je odšel v mraku iz hiše in da se še ni vrnil. Ali se je kam skrnil? A kaj bi mu to pomagalo, če bi barbari zavzeli mesto? Cupitus Cupitianus mu je zaupal in ni mu šlo v glavo, da bi Aurelius nalašč ne bil prišel na zbor.

Potrkal je s kozarcem ob pladenj. Prišla je Secundina, vsa zaspána, da je komaj še gledala, a vendar se je še skušala nasmihati mlademu poveljniku. Decurion ji je naročil, naj pošljejo spet vprašat, če se je vrnil Bassus Aurelius.

»Koga naj pošljem gospod?« je vprašala Secundina. »Hiša je skoro prazna. Same ženske smo doma in stari vratar, moški so vsi pri miliciji na trgu.«

»Pa pošlji njega!«

»Že davno se je spravil v posteljo. Tožil je, da ga trga v križu. Jezil se bo in tudi njegova žena me bo zmerjala, če ga bom zbudila, ker je siten in je zadovoljna, da zaspi.«

le nekoliko več notranjega doživljanja bi jim bila morala vdihniti. Ob tolikih nesrečah in spremembah so njihove duše kar prekipevale čustev, ob katerih bi se spreten pisatelj na široko razpil, Piščančeva pa se jih je le rahlo dotaknila. Zato je povest zunanje razgibana in napeta in bo bralcem ugajala. Nekateri prizori so prav lepi in močni; čuti se, da je pisateljica opisovala svojo domačo družino, očeta — ki mu je knjigo posvetila — mater, brata, sestre in sebe. Dom v tujini je nje-no drugo večje delo. Obe sta izšli pri isti družbi in obe sta večerniški povesti.

IVAN THEUERSCHUH: »POGLEJMO V ZRCALO, KAKSNI SMO«. Knjiga prinaša vrsto nasvetov, kako naj se človek vede v različnih okoliščinah življenja. Pisana je na živahen, preprost in prikupen način, zato bo ljudem ugajala in koristila.

Martin Jevnikar

Dr. FRANC JAKLIČ: »PO SVETLI POTI« (Buenos Aires 1956). »Knjiga obravnava mladostno čistost. Govori o njenem bistvu in njenih pripomočkih, o mladostnih nevarnostih in zablodah, o fantovski in dekliski osebnosti in o pravilnem odnosu med njima.

Namenjena je tistim mladim ljudem, ki bi to svojo važno zadevo radi resno in trajno uredili in jo morda tudi drugim pomagali urediti.«

S temi besedami je dr. Fr. Jaklič v Ljubljani leta 1938 daroval slovenski mladini knjigo »Svetla pot«. Po dvajsetih letih pošilja iz Argentine v zamejstvo in tujino novo izdajo, ki jo je obogatel z novim znanjem in težko življenjsko preizkušnjo. Saj mu je tujina potrdila, da od nrvnosti, zlasti še od čistosti sedanjih slovenskih fantov in deklet, zelo zavisi sreča bodočega slovenskega rodu.

Knjiga je bogata po vsebini in prijetna za branje, ker se dotakne vseh vprašanj, ki zanimajo mladega človeka, ki hrepeni po ljubezni in ki išče »svetle poti« do urejenega spolnega nagnenja. V njej bosta fant in dekle spoznala, da je čistost vir veselja in sreče, pogoj in podlaga za zdrav in srečen zakon.

Lojze Škerl

ANTON PAVLOVIČ ČEHOV: »UTVA«

Premiera SNG 21. decembra 1957

Za stoto premiero je Slovensko narodno gledališče uvrstilo v svoj repertoar Čehovljevo »Utvu«, dramo ruskih duš in ruske zemlje, bogastva slovanske čustvenosti in sanj, poezije in mistike. To ni dramatika, zgrajena po nekih zakonih sile in protisile, velikih konfliktov in spopadov, kričečih nastopov in recitativnih krikov.

To je poezija ruske duše, ki je vsa svojska, nerazumljiva, sanjava in vsa nedosledna. Pogosto se ti zdi, da so to sami bohemi z nekega velikega brezbreznega sveta. Da so v veliki ravnini, v dolgih zimskih zasneženih nočeh in v meglenih popoldnevih ena sama misel, za katero ne veš, kje bo obstala. Zato tudi ne veš v naprej, kaj bodo ti ljudje naredili. Kot je skrivnostna njihova misel, tako je nedoločeno njihovo dejanje.

Tudi Čehovljevi junaki so taki. Saj bi ne bil Rus, če bi ne nosil te njihove in svoje podobe v sebi. Poleg podobe svojih ljudi, pa je znal Čehov ustvariti tudi ambijent, tisto

ozračje, v katerem njegovi ljudje dihajo in se gibljejo. A Čehov je sam poet. Zato se mu je tudi »Utva« izvila izpod peresa kot sanja, pesem, ki na njenih belih krilih pletava nad odrom.

Ko gledamo stoto premiero, moramo ponovno opozoriti na skrbno režijo umetniškega vodje tega gledališča, Jožeta Babiča. On ima — poleg odrske domiselnosti — tudi posluš; hočem reči: ima občutek za melodijo besede, za gibanje v prostoru in za ozračje na odru. Posreči se mu ustvariti skupno s scenografom tisto »odrsko poezijo«, ki je nujna, da lahko govorimo o dramski umetnini. Razen tega Babič tudi skrbno prisluškuje notranjim utripom duše in izrazi na obrazu, v kretnjih, v nakanem gibu psihološki dogodek.

S to odrsko in umetniško prakso se je lotil Jože Babič tudi stote premiere svojega gledališča. Zdi se le, da bi mogel izdelati še vse bolj odtenke v izražanju. Predvsem bi si želeli več finese: finese v drobnem nastopu, v objemu Frine Nikolajevne, v poljubovanju rok; (da, v teh poljubih je mnogo preveč nenaravnosti; Rusi to naredo z veliko fineso, mimogrede). Končni poudarek je zvenel v Jevgeniju Sergejeviču pregrobo za to Čehovljevo poezijo. Zdi se, da tak nastop le preveč razbija harmonijo. Toda zamisel in vzdušje, ki ga je v ostalem režiser Babič ustvaril skupno s scenografom Vladimirjem Rijavcem, je rezultat njegove velike sposobnosti.

Naj omenim, da je začetek predstave odločno pretih.

»VEČER V ČITAVNICI«

Gostovanje Mestnega gledališča iz Ljubljane Ljubljanski gostje so nam prinesli košček slovenske kulturne preteklosti z rekonstrukcijo čitavniskega večera. Tako nekako je rasla naša kultura — iz začetkov, iz skromnosti in iz velike ljubezni.

Prof. Mirko Mahnič, ki je z dramaturgom Moravcem obnovil po časopisnih poročilih in literarno-zgodovinskih razpravah tisto našo preteklost in ji skušal dati tudi igralsko odrsko lice tiste dobe, je s tem opravil važno in pomembno delo. Le pre pogosto smo namreč iz desetletja v desetletje pisali in brali z nekim nasmeškom in omalovaževanjem o tej dobi. Saj je bilo res mnogokaj preprosto in naivno. Toda ni bilo mogoče preskočiti dobe, ampak je bila potrebna organska rast iz prevodov dramskih prizorov preko prvih preprostih izvornih literarnih poskusov, do ritma z evropsko višino, ki smo ga dosegli pač kasneje.

Prof. Mahnič je na gledališkem področju prvi rekonstruiral čas naših čitalnic tako, da je priklical čitalniško življenje na oder in posrečeno izbral Vilharjeve enodejanke za program večera. Zdi se, da je najbolj zadel resničnost v podobi in nastopu Bleiweisa, v nastopu konferansjeja, čitalniškega pevskega zbora in uniformiranega Sokola. Morda so nekateri nastopi malo preveč karikirani kot konec deklamacije Schillerjeve Device Orleanske, čeprav je prvi del zelo posrečen. Tudi drugi dve deklamaciji se zdita manj posrečeni. Režiser se je s poudarkom skušal približati tedanji maniri, a se je potem spet odmaknil, da bi občinstva ne dolgočasil. Vernost pa je skušal prikazati tako, da je gledalec lahko čutil, da je to »igra« preteklosti. A zdi se prav ta igra tu in tam malo preveč poudarjena.

Vendar je kljub tem rahlim motnjam prof. Mahnič pripravil dve uri resničnega užitka. Posmejemo se, včasih od srca nasmejemo na

»Nič ne pomaga. Reci, da ukazujem, ker je nujno. In naj stopi!«

»Bom naročila, gospod!«

»Secundina!« jo je poklical gospodar nazaj. »Kje je Magona?«

»Sedi pri meni v kuhinji, a je zaspala.«

»Zbudi vratarja, nato pa spravi Magono v posteljo.«

»Bom, gospod! Ali lahko grem tudi jaz spat?«

»Kar pojdi«, je prijazno rekel Cupitus Cupitianus. Imel je rad dekline, ki se je rodilo in zrastle v njegovi hiši skupno s hčerko, dasi jo je pogosto karal zaradi njene lahkomišelnosti. V tem hipu pa jo je skoro zavidal zanj. Morda je edina v mestu, ki bo to noč mirno zaspala, je pomislil.

Deikle je odšlo, a kmalu nato se je tiho odgrnil težki zastor. Bila je Magona, še zmedena od prvega spanja in z rdečo liso na licu, s katerim je med spanjem slonela na roki.

»Zakaj ne greš spat? Pozno je že!« je strogo dejal Cupitus Cupitianus.

»Rada bi bila tu pri tebi, oče. Strah me je samo.«

»Pa naj Secundina spi pri tebi!«

»Rajši bi bila tu pri tebi! Saj bom čisto tiho. Ne bom vaju motila. Tu v kotu bom sedela in vaju gledala«, je prosila.

Sedla je na nizek oblazinjen stol v kotu, ki je skoro tonil v mraku.

»Zakaj te je strah, Magona? Še malo prej si se mi hvalila s svojim pogumom«, se je rahlo ponorčeval oče.

»Ne vem, kaj mi je nocoj, oče. Morda je zaradi barbarov,« je rekla. »Saj vem, da jih boste nagnali nazaj, a vendar me je strah. Sem pač ženska«, se je nasmehnila obema.

Pri srcu pa je čutila tesnobo, ki ji sama ni vedela vzroka, saj je verjela, trudila se je, da bi verjela, da bosta Erik in oče s svojimi možmi premagala barbare. A dušo ji je le težilo kakor slutnja, da se bliža nekaj hudega.

Moža sta nadaljevala svoj razgovor, ona pa je tiho sedela v kotu in si z rokami objemala kolena. Bilo ji je laže v njuni bližini. Opazovala je očetovo sivo glavo in v nemirni, medli luči oljenk se ji je zadel mnogo starejši in bolj upadel kakor navadno. Prijelo jo je, da bi vstala in odšla k njemu ter si ga pritislila na prsi. Še nikoli ni tako globoko občutila svoje ljubezni do očeta in še nikoli se ni tako zelo zavedala, da on nima drugega na svetu kakor njo, in da tudi ona nima nikogar drugega. »Saj ni res«, si je rekla, »tu je moj zaročenec.« Toda v tej uri se ji je zadel spet čudno tuj in skoro ni mogla verjeti, da mu je šele to noč obljubila, da bo njegova žena. Ko pa je gledala njegovo plavolaso glavo, ki se je spoštljivo sklanjala k očetovi, in opazovala njegov tako zresnjeni izraz, jo je spet prevzelo kakor usmiljenje do njega in spet ji je oživel v srcu prejšnje čustvo zanj. On je bil tisti, ki je v tem hudem času najbolj zvesto stal ob očetu, na njega je oče največ dal in le on jih bo lahko rešil. Vendar si ni bila čisto na jasnem, če ga ima res rada, kakor bi morala imeti rada svojega zaročenca.

V svoji tesnobi in zmedenosti je začela moliti. Zdelo se ji je, da so naučene molitve vse preveč mrzle in pregostobesedne za tisto, za kar je hotela ona prositi Marijo. Molila je vedno k Materi božji, morda v podzavestni želji po materi. »Marija, pazi mi nanju! Varuj ju, prosim te, da se jima ne zgodi nič hudega!« je prosila s tiho pregibajočimi se ustnicami.

»Ne daj, Mati božja, da se jima zgodi kaj hudega, varuj ju, mati, vsega hudega!« je ponavljala že dremaje in v polsnu je začela zamenjivati božjo Mater za lastno materjo, dokler se ji nista obe strnili v eno samo materinsko podobo se je še napol vzdramila, ko se je znašla na očetovih rokah. V polzavesti je še čutila, da jo nese v spalnico in da jo je položil na posteljo, nato pa jo poljubil in pokrižal kakor prva leta po materini smrti, ko je bila še majhna in ni hotela iti spat brez njega; a bila je preveč zaspala, da bi odprla oči in se ozrla za njim, ko je odhajal.

iti spat brez njega; a bila je preveč zaspana, da bi odprla oči in se ozrla za njim, ko je odhajal.

***

Nekje je že zapel petelin, ko sta stopila Cupitus Cupititanus in Erik na tiho nočno ulico, po kateri je odmevalo le počasno peketanje Erikovega konja, ki ga je langobardski vojak vodil na povodcu sem in tja pred hišo. Njegova belina se je svetila v temi.

»Noči postajajo kratke. Kmalu se bo začelo daniti«, je rekel Cupitus Cupititanus in se ozrl po zvezdah.

»Ja, čas bo, da udarimo«, je kratko odvrnil Langobard.

Cupitus Cupititanus ni imel konja in tako sta se peš odpravila na trg pod kastelom, kjer je čakala langobardska konjenica. Mestna milicija je bila zbrana v bližini.

Na ulicah ni bilo žive duše, le njuni koraki so trdo udarjali ob kameniti tlak. A ni bilo hiše, da bi izza trdno zaprtih lesenih polknic ne odsevala špranja luči. Malo ljudi je to noč spalo v Celeii. Iz nekaterih hiš pa je bilo slišati tudi hrup. Ljudje so pili, da bi si pregnali strah.

Okna bazilike pa so bila še vedno ožarjena od rahle luči oljenk. (Dalje)

ZEMLJA

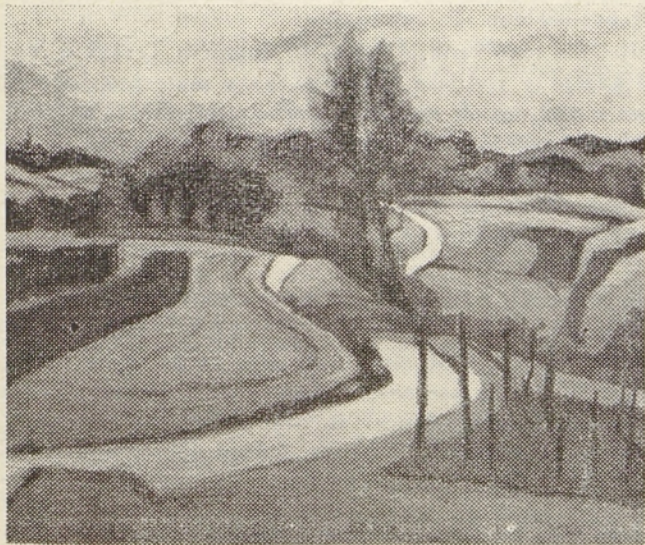
*Preveč nas je bilo,
zato sva bolj molčala,
a duša je kričala:
Za dolgi čas slovò!*

Zbogom!

*Besede njih — le zvok —
za naju, v tistem hipu,
in najinem utripu
bilè so kot porog.*

*Ločitve čas — lučaj
v srcè na rez črepinje.
Privrelo ti iz globin je:
Poljubi bi dala zdaj! ...*

*Turobni ladje pisk!
in jezik onemel je;
pa kaj vse razodel je
mi roke tvoje stisk! ...*

Jože Cesar:
Kraška cesta

šim očetom, ki so igrali in s takim navdušenjem in ljubeznijo v čitalnici obujali in utrjevali narodno zavest.

Tržaško občinstvo je goste toplo sprejelo. Ob koncu jih je v podobnem slogu pozdravil zastopnik iz Trsta. Tako je občinstvo prišlo povsem na račun. To gostovanje ni prineslo kake nove sodobne stvari, a je naredilo veliko več. Naš študent in neštudent, ki pozna morda le malo preteklost svojega naroda, bi moral gledati to predstavo. Poleg razgledov po zgodovini je bil to tudi prijeten zabavni večer.

»INKVIZICIJA«

Te dni izvajajo v »Novem gledališču« dramo DIEGA FABBRIJA: »INKVIZICIJA«.

V drami nastopajo samo štiri osebe v vlogah opata romarske kapelice (Ottorino Guerrini), mladega duhovnika (Lino Troisi) ter zakoncev Renata (Antonio Pierfederici) in Angele (Enrica Corti).

Drama je napeta in nam prikaže težko problematiko sodobnega človeka predvsem v razmerju do vere in stremljenja po lastni življenjski sreči. Katarza v tretjem dejanju privede do pravilne in pozitivne rešitve.

RAZSTAVE

SLIKAR CESAR RAZSTAVLJA

Od 9. do 20. januarja je v tržaški občinski umetnostni galeriji razstavljal tržaški slikar Jože Cesar. Kdorkoli od nas je prečkal te dni Veliki trg ali ga je sicer pot zanesla tam mimo, je stopil v razstavní prostor. Tako je bila Cesarjeva razstava gotovo med najbolj obiskanimi, kar jih je bilo pod stolpom Mihca in Jakca.

Slike Jožeta Cesarja pa so tudi prevzele vsakega obiskovalca. Zbral je na platna toliko lepote, toliko barv in toliko domačnosti, da postaneš ves dober in ves prevzet ob tej umetnosti. Polja/tržaške okolice žare v soncu, soline odsevajo v svetlobi... pokrajina, cvetje, ljudje. In vendar, kljub soncu in cvetočemu polju visi nad krajino temno nebo. Še vedno temno, dasi je Cesar nekoč svoje slike še bolj temno komponiral. To sivo, vijolično, indigo temno nebo! Umetnik čuti vso težo časa in razmer nad človekom in nad svojim narodom. Cesar je premočno povezan in zvezan s svojim narodom, da bi se mogel tudi v eni sami umetnini iztrgati iz objema narodnega občestva. Poje, poje v čudoviti harmoniji barv pesem svoje zemlje in morja, ves je prevzet od te lepote, a sredi te pesmi začuti težko vzdušje.

Po svoji izrazitosti in iskrenosti v liniji in barvi govore vse Cesarjeve slike o močni in samonikli umetniški osebnosti. Kljub izrazitosti in temperamentnosti pa je vendar toliko harmonije in lepote na vsakem platnu!

Ta poštenost in pogum, ki ga pri umetniku redko najdemo, ta ljubezen in zvestoba do vsega, kar je našega, je posebno prevzela mladino. Zato je prevladovala med obiskovalci Cesarjeve razstave — mladina.

Čeprav Cesar ne išče kakih izrednih modernističnih modnih smeri, je vendar njegova umetnost moderna. In razumljiva, odkrita kot je on sam odkrit, s srcem na dlani.

Poleg krajinskih motivov, razstavlja Cesar tudi nekaj portretov in načrtov za inscenacije.

Umetnik je doživel z razstavo lepo priznanje v slovenskem in italijanskem umetnostnem svetu. Jože Peterlin

Glasbeni odsek: Z januarjem je bil nastavljen za urednika glasbenih sporedov na radiu znani glasbenik, Marij Sancin.

Iz programa: Nove oddaje, ki so bile uvedene zadnji čas, so nekoliko razgibale program, ki je bil res že precej okostenel.

Predvsem postaja živahna nedeljska oddaja »Kdo, kaj, zakaj« v uredništvu Mitje Volčiča.

Dolgo smo tudi pogrešali **poezijo**. Zdaj so na sporedu recitacije vsak ponedeljek v odmoru opere. Zeleli bi si bolj stalen čas, neodvisen od ostalega spreda.

Nova je tudi mladinska oddaja pod naslovom **Sirimo obzorje!**

Razveselila nas je oddaja z **Dantejevo Božansko komedijo**. Nov prevod pesnika Alojza Gradnika nam v slovenskem jeziku približuje to nesmrtno delo.

Tudi nekatere druge oddaje, ki so bile že nekoliko monotone, so dobile svežino v novem načinu podajanja: v dialogu in v glasbeni ter zvočni spremljavi.

IN NAŠI POSLUŠALCI?

Nihče nas ni pooblastil na radiu, da bi poskušali zvedeti za mnenje radijskih poslušalcev. Toda postaja nima svoje revije, v kateri bi pojasnjevala in opozarjala na slovenski program. Zato smo posvetili stran Mladike tudi radiu. Saj je to javna ustanova, z izrazitim kulturnim poslanstvom in je — po našem — neodpušljivo, da slovensko časopisje posveča tako malo pozornosti temu velikemu programu, ki prihaja dan za dnem po eterskih valovih v naše domove. Zato vabimo, da nam še pišete. Vaše mnenje, bomo vedno objavili, če bo tehtno. Pišite na uredništvo »Mladike«, Trst, via Trento 2/II.

Na poti iz **Dutovelj** sem poslušal v svojem avtu oddajo o poljski vstaji pod naslovom »Nepremagljivi«. Bilo je čudovito. Prišel sem že na cilj, a sem ustavil avto in poslušal do konca. Nisem mogel naprej...

Ing. S. J.

»Naša gospa« — toda taka je bila, ko je igrala v »Maturi« prof. Mozoljčeva

Dr. A. Ban

Tri tisoč oddaj RO

Dvanajst let deluje med nami radijska igralska družina. Teden za tednom jo poslušamo, navadno v direktnih oddajah, večsih pa tudi na traku — slišimo tudi glasove zdaj že mrtvih igralcev in glasove tistih, ki žive že več let v Ameriki, Avstraliji, Kanadi... Štejem glasove igralcev in sodim, da jih je v tej skupini prihajalo pred mikrofona preko 100.

Računam, koliko ur so posvetili oddajam. Kot mi pravijo, imajo povprečno 5 vaj, po povprečno 2 uri za dolge igre, 3 vaje po povprečno uro in pol za kratke igre. Za mnoge precej več, ker so teže izvedljive, redko za katero manj, ker to ni mogoče.

Za vse to delo je potrebno mnogo idealizma in ljubezni, pa naj kdo reče, kar hoče. V začetku so igralci nastopali sploh za stonj. Danes dobe za to honorar, ki je pa vendar globalno nižji kot ga dobi postrežnica, ki nam pospravlja stanovanje in jo plačujemo od ure. Če upoštevamo, da je potrebno za igranje poleg nardarjenosti dolga in temeljita šola, izobrazba in da ni vsakdo sposoben za to, da so oddaje in vaje v večernem času, oziroma je to nočno delo, v prazničnih dnevih itd., to vsekakor drugače osvetli zadevo.

Tri tisoč oddaj je mnogo. Poznam precej težave, nešteto težav, ki jih je imela ta radijska družina. Vztrajna je bila in to ji je lahko v ponos.

Dejstva ostanejo: 3000 oddaj v lepem slovenskem jeziku. Te oddaje so bile res vzor našega lepega knjižnega jezika, dobre in naravne izgovarjave.

Prinašale so in nam še prinašajo v celotnem sporedu največ izvirnega, novega, lepega. Seznanjajo nas z domačo in tujo književnostjo.

Prinašajo nam razvedrilo in zabavo. Te oddaje poslušajo nedvomno največ poslušalcev.

RO združuje, kot smo zadnjič brali, 40 domačih Tržaških Slovencev, ki oblikujejo v radijski delavnici našo materino besedo, da zveni potem v vseh naših domovih preko zvočnika v najlepši melodiji. Štirideset občudovalcev lepe besede, ki je potem še na odrih in v dvoranah utirajo pot do človeških src.

Maló sem bral priznanja in hvale tem pionirjem. Slišal pa sem ga med ljudmi dosti. Dovolite, da to v radijski rubriki Mladike povem:

Kot tržaški Slovenec v imenu vseh tisočev naših ljudi, ki ste jim v 12. letih prinesli toliko lepote, smeha in joka, trenutnega veselja in žalosti z zgodbami, celo strahu, ko smo trepetali za usodo vaših in naših junačkov, za vse to, tisočera hvala! Veste, tistega, kar ste dali tržaškim ljudem, čeprav skritim v podstrešne sobe, v delavsko predmestje in v kmečke domove, tistega oni ne bodo nikdar pozabili. Ustvarili ste vez, ki je ne bo mogel več nihče pretrgati.

Še igrajte! In lepo od vseh nas pozdravljeni!

Miranda
Zafred

KADAR SE HOČE DEJANJE NA PLATNU PREVEČ PŘIBLIŽATI RESNICI

Tako filmski kot televizijski režiserji se z vedno večjo vnemo trudijo, da bi dali zaupanemu jim delu čim večji videz resničnosti. Ta skrb za popolnost najrazličnejših učinkov pa je izredno povečala število nezgod. Nekateri režiserji so tudi postali za igralce prava mora.

Med najneizprosnejše spada francoski režiser Christian Jacque, ki hoče tudi najnevarnejše prizore snemati iz resničnosti, brez kakršnihkoli »trikov«. O tem bi lahko marsikaj povedali igralci filma »Lucrezia Borgia«, ki so ga posneli v Rimu in pri Viterbu. V scenariju je prizor, ko enega izmed morilcev vržejo z visokega mostu v Tiberu. Igralec te morilčeve vloge je zaman rotil režiserja, naj ga vendar ne sili v dobesedno izvedbo, češ da ne zna plavati. Režiser pa ni hotel o tem niti slišati in je ostal neizprosni: ubogemu igralcu je ukazal, naj skoči v ledene valove natančno tako, kot predpisuje tekst. Nekomu drugemu pa je naročil, naj bo pripravljen in ga takoj po skoku potegne na breg. Da bi ustregli tej svojeglavosti Jacqu-a, so morali pozneje producenti najeti trinajst mož, da so se vadili v padanju brez poškodb.

Tudi italijanski igralci Gini Lollobrigidi se je pripetilo kaj čuden incident. Za film »Trapez« je morala preživeti dva meseca v resničnem cirkusu med akrobati in vsakovrstnimi živalmi. Najbolj pa se je navezala na opice in jim je vedno nosila sladkarije. Med njimi se je odlikoval po bistrosti neki šimpanz, Jimmy, ki se je znal obnašati prav gosposko in je ženskam, ki jih je srečaval, celo roko poljubljal. Z Lollobrigido sta se prav dobro razumela do nekega usodnega dne. Jimmy je rad trgjal ženskam gumbce z oblek ali plaščev, pa le v svojo zabavo. Nekega dne, ko je igralca govorila s kolegom, se ji je Jimmy približal in ji skušal strgati z bluze gumbce, ki jih je bila cela vrsta. Brez premisleka in skoraj nehote ga je lepa Gina oklofutala. Jimmy jo je užaljeno pogledal in se umaknil. Odslej jo je opazoval le od daleč in s prezirom. Ko ju je hotel nek fotograf spet slikati skupaj kot dobra prijatelja, se je zgodilo prav nasprotno: Jimmy je zagrabil Lollobrigido za roko in je ni poljubil, pač pa — ugriznil!

Tragikomično sceno sta doživela tudi znana italijanska komika Aldo Fabrizi in Peppino De Filippo. Prizor v nekem njunem filmu bi moral biti takle: igralca mirno govorita, kar se nenadoma prikaže lev. Fabrizi obstane kot vkopan in nem od strahu, De Filippo pa se požene na veliki lesteneč, ki visi s stropa. (Med igralcema in levom je bila zaradi varnosti postavljena steklena stena, za kasnejše gledalce seveda nevidna. Najprej je šlo vse v redu. Natančno po scenarijskem načrtu se je prikazal lev in igralca sta planila vsak na svoje določeno mesto. Sedaj pa je pričel lev »improvizirati«. Premočna luč ga je verjetno slepila in dražila, zato se je pričel besno zaganjati proti steklu in zdelo se je, da ga bo vsak hip razbil. Strah obeh igralcev ni bil sedaj nič več hlinjen: Fabrizi se je pognal v paničen beg, De Filippo pa je občepel na lestencu in si ni upal niti dihati. Vendar pa ni bilo sujšega: takoj je posegel vmes krotilec in odgnal razburjenega »igralca«.

Nekemu drugemu igralcu pa se je pripetila nesreča, ki bi lahko bila zanj usodna. Snemali so film »Il bidone«, in sicer tisti prizor, ki se odigrava v Luna Parku, točneje v rotorju. To je neke vrste ogromen lonec, kamor vstopijo ljudje pri majhnih vratih. Ko se vrata zapro, se prične vse skupaj vrteti s čedalje večjo naglico in centrifugalna sila daje obiskovalcem svojevrstne, prijetno-grožljive občutke, ko jih potiska ob stene in delno osvobaja zemeljske težnosti. V takem rotorju torej so se vrata nenadoma odprla in igralca, ki je bil v njem, je z vso silo vrglo na bližnji travnik, še prej pa mu je precejšen zračni pritisk kar slekel hlače. Igralec se je hudo poškodoval. In vendar je moral biti še vesel, da so se vrata odprla prav pred travnikom. Ob kakem zidu bi se brezdvomno smrtno ponesrečil.

Med nezgodami pa je doslej na prvem mestu film »Trojanska Helena«. Ko se je Helena-igralca peljala na sestanek s Paridom, je zgubila ravnotežje in udarila z glavo ob tla. Ko je kasneje tekla pred možem Menelajem, ki se je hotel maščevati zaradi njene nezvestobe, je spet padla in si tokrat izpahnila nogo. Snemanje so morali tako odložiti za nekaj dni. Hujša nezgoda se je pripetila na »bojnem polju«. Dva konja sta se splašila in v divjem diru po dirala vse, kar jima je prišlo na pot. V boju je bilo vsega ranjenih kar dve sto oseb. Nekoliko kasneje je neki »vojščak« padel s trojanskega obzidja in si zlomil nogo. Toda največja nezgoda je čakala vsó ekipo prav ob koncu snemanja. »Troja« je nenadoma pričela goreti, in sicer iz nepojasnjenih razlogov. Sto milijonov lir — toliko je namreč stala postavitev tega umetnega filmskega mesta — je v nekaj trenutkih šlo v dim in pepel. Pod vtisom vseh teh nezgod je neki igralec lahko upravičeno vzkliknil: »Prepričan sem, da je bila resnična trojanska vojna mnogo manj burna kot ta, ki smo jo pripravili ljudem v zabavo!»

ROBERT LAMOURFUX

GALANTNI TAT

Pravzaprav je naslov nekoliko drzen, pa ga bomo takoj pojasnili. Imenovani simpatični igralec, ki se ga še dobro spominjamo iz ljubkega filma »Očka, mamica, služkinja in jaz«, je postal tat seveda le v filmu. Nastopil je v vlogi znane osebnosti iz detektivskih romanov, Arsena Lupina. Film, ki ga prav te dni predvajajo tudi v našem mestu, ima točen naslov »Pustolovščine Arsena Lupina«. Dejansko gre za niz ločenih dogodkov, toda skrbna — dasi zelo svobodna — scenarijska priredba je iz njih napravila celoto. Z ozirom na simpatično figuro duhovitega zmikavta-milijonarja to ni bilo tako težko doseči. Da so tudi za sluge režiserja Beckerja pri tem znatne, bi bilo odveč pripominjati.

Film je delno policijsko napet (pa ne preveč), delno pa je vesel in predvsem duhovit. Režiser si ni zastavil nemogočih umetniških ciljev. Čutiti pa je, da je vse to, kar si je želel, tudi dosegel.

Rusi so oživeli

DON KIHOTA

Pred nedavnim so Rusi končali s snemanjem »Don Kihota«, te vedno aktualne mojstrovine španskega pisatelja Cervantesa. Iz fotografskih posnetkov, ki pa jih iz tehničnih razlogov žal ne moremo objaviti, je razvidno, da je bil »vitez žalostne postave« zelo dobro izbran. Igral ga je Nikolaj Cerkasev. Njegova maska je izvrstna. Zgleda, da so bili filmski kritiki s filmom zadovoljni. Seveda je bil scenarij z ozirom na originalni roman zelo skrčen in omejen le na najznačilnejše dogodke tega viteza-fantasta. To je tudi razumljivo, saj bi sicer film trajal precej ur. Režijo je prevzel Grigorij Kozincev in ta je ob neki priliki pravilno dejal, da smatra dva na videz povsem nasprotujoča si značaja, Don Kihota in Sanča Panso, le za dve značajni nasprotstvi v bistvu ene osebe.

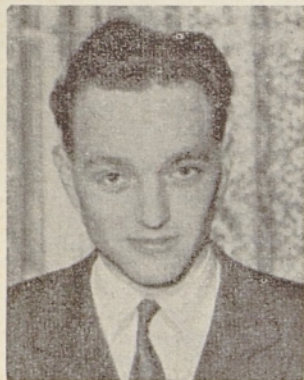
»BURMANSKA HARFA«

To je naslov filma, ki je bil že pred dvema letoma na beneškem festivalu, pa je ostal široki javnosti nepoznan. Zdaj pa ga bomo lahko gledali v kratkem.

Gre za enega izmed »zlatih« primerkov sodobne japonske kinematografije. Zgodba je po eni strani preprosta, po drugi pa vesoljna v krajevnem in časovnem pomenu te besede. V osvobojeni Burmi je v taboriščih še mnogo Japoncev, ki so bili v tej drugi vojni premagani in zajeti. Med njimi je tudi ponižni in tihi Micušima, ki ga usmiljenje do tisočev nepokopanih tovarišev pripravi do tega, da zbeži in se loti pokopavanja. Ostali se medtem odpravljajo v domovino in prigovarjajo Micušimi, naj gre z njimi. Ta pa jim v posebnem pismu, ki ga prejmejo prijatelji šele na odprtem morju, pojasni, da je njegovo poslanstvo drugje.

Film »Burmanska harfa« je prepleten z liriko in poezijo, pa tudi s prestano grozoto vojnih dni. In še ena zanimivost: film bodo predvajali tudi pri nas neposredno v japonščini. Opremljen pa bo z ustreznim besedilom, ki bo sproti projicirano pod vsako novo sliko.

T. S.

Razgovor s pisateljem *Alojzom Rebulo*

Nova knjiga Alojza Rebule »Klic v Sredozemlje« se je pojavila že tudi v slovenskih tržaških knjigarnah. Prinašamo nekaj misli, ki jih je izrazil pisatelj za tržaško radijsko oddajo »Kdo, kaj, zakaj« v razgovoru z urednikom, Mitjo Volčičem.

Kako to, gospod Rebula, da ste prav pri Mohorjevi družbi izdali to svojo knjigo?

Nobeno povabilo k sodelovanju me še ni tako počastilo kot prav povabilo Mohorjeve družbe. In to iz dveh razlogov: 1. ker bi se znašel v najboljši družbi, saj so pri Mohorjevi družbi že od vsega začetka sodelovali naši najboljši pisatelji. In drugi razlog, da sem se vabilu rad odzval, je bila praznina, ki je nastala okrog uredniške mize Mohorjeve družbe po drugi svetovni vojni, ko je iz kroga njenih sodelavcev odpadlo kakšno veliko ime, ki si je prav pri Mohorjevi utrdilo slovstveni sloves.

Imate vtis, da je vaše delo v večerniški tradiciji: vzgojno, sentimentalno, s srečnim koncem?

Takšne knjige ne bi znal napisati, čeprav je v današnji slovenski literaturi več večerništvu, kot bi se zdelo. Celo pri marksističnih pisateljih, ki bi morali imeti najbolj odprte oči na konkretnost življenja okrog sebe, najdemo v bistvu poniževalno gledanje na kmečkega človeka, iz katerega skušajo napraviti Jurčičevskega dobrodušneža, namesto da bi videli v njem enakopravno zmožnost čustvovanja.

Ste zadovoljni z opravljenim delom, profesor Rebula?

Rekel bi da ne, ko bi mi ljudje verjeli. Če bi hotel res napisati za Mohorjevo knjigo po svojem srcu, bi bila to knjiga o religioznem iskanju modernega človeka. Seveda je treba upoštevati, da je Mohorjeva knjiga namenjena najpreprostejšim bralcem, zaradi česar se mora pisec Večernic temu dejstvu enostavno prilagoditi.

Po mnenju kritikov dobimo iz vaše knjige, gospod doktor, dovolj realno sliko tržaškega podeželja. Iz enega vaših prejšnjih odgovorov pa bi lahko sklepali, da ne bi mogli istega reči za moderne slovenske pisce. Po vašem ti ne postavljajo stvarnosti vselej in povsod zrcala?

Če človek bere današnje slovensko pisanje, obenem pa hodi okrog po Sloveniji, čuti, da je to pisanje skoraj izgubilo stik s stvarnostjo. Naj omenim kot primer zadnje delo Miška Kranjca, sicer po mojem mnenju zelo sposobnega pisatelja, »Mecesi nad dolino«, katerega družbena in človeška problematika je, po mojem, daleč od konkretne situacije slovenskega človeka na Gorenjskem, kamor je dogajanje postavljeno. Zupnik Mecesnov nad dolino je n. pr. fikcija brez vsake življenske verjetnosti.

Vi se gotovo ne zadovoljite s tem, kar ste že napisali?

V delu imam širši tekst, kjer bi rad obdelal vprašanje slovenskega intelektualca deset let po dogodkih, ki so ga tako usodno pretresli.

Segli boste torej po problematiki, ki je zelo kočljiva!

Vsekakor bo ta knjiga mnogo bolj kočljiva kot Klic v Sredozemlje, saj gre za to, kakšen odnos naj zavzame človek do današnjosti, ki kljub neki zunanji mirnodobnosti hrani vse elemente, ki so se tako neizprosno izživel med vojno.

Nato je pisatelj Rebula še dostavil po radiu neobjavljeno pripombo:

V ljubljanskem tedniku TT so med drugimi objavili tudi moje želje za leto 1958. Tam piše, da si želim, da bi v letu 1958 v Sloveniji izšel moj roman pod naslovom Človek je merilo vsega. Pripomniti moram, da sem se izrazil drugače. Hotel sem biti samo malo duhovit: želel sem, da bi v Sloveniji izšel roman s takšnim naslovom, urednik pa je vtaknil tisti antipatični »moj« in s tem potvoril smisel moje izjave.

UGLEDNA ITALIJANSKA SLAVISTA MED NAMI

Te dni se mudita v našem mestu kot inšpektorja prosvetnega ministrstva dva znana italijanska slavista, dr. Arturo Cronia in dr. Picchio. Prvi nadzoruje slov. Višjo gimnazijo, drugi pa slov. Učiteljsiše, Trgovsko akademijo in Nižjo gimnazijo.

Oba profesorja sta znana slavista. Prof. dr. Picchio je docent za ruščino na univerzi v Firencah. Je predvsem strokovnjak za bolgarsko in rusko književnost. Prav zdaj pripravlja večje delo o starejši ruski književnosti, osvetljeni z novimi pogledi.

Dr. Arturo Cronia, ki je profesor na univerzi v Padovi, je strokovnjak za slovansko filologijo. Zelo znane so njegove razprave o glagolskih spomenikih v Dalmaciji. Napisal je slovnico srbohrvaškega jezika, ki je bila učna knjiga v ital. šolah, kjer so poučevali srbohrvaščino. Zelo lepo je v zadnjem času prikazal v samostojni knjigi srbohrvaško dramsko književnost. Slovenci pa ga poznamo predvsem po njegovih odličnih razpravah o slovenskem slovstvu. Njegova razprava o Otonu Zupančiču je ena najboljših prikazov njegove poezije, v tujem jeziku pa gotovo najboljša sploh. Hvaležni smo znanstveniku, da seznanja italijanski narod z našo književnostjo.

Ko pozdravljamo oba znanstvenika v našem mestu, smo prepričani, da bosta pravilno tolmačila potrebe našega šolstva v Rimu.

Jože Peterlin

V JANUARJU LETA . . . .

1. januarja 1791 so začele izhajati Lublanske Novize, naš prvi časopis pod uredništvom pesnika Valentina Vodnika.

1. januarja 1881 je začela izhajati ena najpomembnejših slovenskih literarnih revij »Ljubljanski zvon«.

8. januarja leta 1918 je predsednik ZDA Tomaž Wilson objavil svoj znameniti mirovni načrt v »štirinajstih točkah«. Ta načrt je bil pozneje osnova mirovnih pogajanj v Versailles.

9. januarja 1858 je bil rojen pesnik Anton Aškerc.

9. januarja 1873 je umrl v bližini Londona Napoleon III., francoski cesar in izgnanstvu.

16. januarja 1878 je bil rojen skladatelj Vinko Vodopivec.

17. januarja 1377 se je papež Gregorij XI. vrnil iz avignonske sužnosti zopet v Rim. Papeži so bivali v Avignonu 71 let.

21. januarja 1793 je bil francoski kralj Ludovik XVI obtožen veleizdaje, obsojen z enim samim glasom večine na smrt pod giljotino. Pred smrtjo je Ludovik zaklical: »Narod, umiram nedolžen . . .«

Pogovor o vzhodu

V sredbožičnih dneh smo obiskali v Rimu g. Stanka Janežiča. Našli smo ga v njegovi sobi v četrtem nadstropju Rusika, med skladovnico knjig z Vzhoda in za Vzhod. Po kozarčku »vodke« (ruska beseda za žganje) nas je popeljal po zavodu in v biblioteko bližnjega Vzhodnega inštituta. Za nas je bilo toliko novega. Poprosili smo ga, da bi smela Mladika objaviti njegova pojasnila.

V RIMU. Dijaki slovenske klasične gimnazije na izletu v Rimu (od 1. do 6. jan). — Zazrti so v umetnine večnega mesta, ko jih je zalotil fotograf. Po izjavi dijakov, je bil to nepozabni izlet. Velike umetnine, zgodovinske spomenike in moderne dele mesta je neutrudno razlagal pesnik Raffko Vodeb, pesnik Stanko Janežič pa je govoril v katakombah in spremljal izletnike, ko so zapuščali Rim. Med nami se je razvil tudi pogovor o zavodu, kjer g. Janežič študira.

23. januarja 1878 je bil rojen pesnik Oton Župančič.

25. januarja 1077 je prišel pred grad Canosso v Gornji Italiji cesar Henrik IV. prosit papeža Gregorija VII. odpuščenja. Henrik IV. se je moral pred papežem ponižati, ker ga je ta izobčil in mu tako odvzel vladarsko oblast.

26. januarja 1797 pa je bil rojen v Zirovnici na Gorenjskem Prešernov mentor, Matija Čop.

SLOVENSKA AKADEMSKA SKUPNOST

Mladi ljudje s Tržaškega in Goriškega smo bili prijetno presenečeni, ko smo konec minulega leta dobili v roke drugi letnik Slovenskega akademskega zbornika.

Zbornik, katerega izdajajo slovenski visokošolci v zamejstvu, si je zastavil veliko nalogo, povezovati slovenske visokošolce v tujini in v njihova mlada srca vlivati poguma in vere v boljšo bodočnost. Uredili in izdali pa so ga: Mitja Bregant, Gorica; Edi Gobec, Združene države; Branimir Pistivšek, Nemčija.

Mislím, da ni potrebno govoriti o žrtvah teh treh mladih idealistov, poudarimo naj le njihovo brezmejno ljubezen do slovenskega naroda.

Med številnimi imeni sodelavcev srečujemo tudi imena goriških in tržaških akademikov: Mitja Bregant je napisal zanimivo razpravo o Kristusovem trpljenju v luči moderne medicine; Andrej Bratuž pa govori o Haydnu in slovenski narodni pesmi. Med tržaškimi sodelavci pa so akademiki Vijolica Fondova, Bruna Pertotova, Marij Maver in Aleksander Rudolf.

Zbornik lahko dobite na sedežu SKK v Ulici Trento 2.

D. Š.

Dobro. Nihče ni snemal na trak našega pogovora. Sam ga bom spominško vrgel na papir za vse one, ki me nikdar ne bodo obiskali za temi vzhodnimi zidovi zapadnega Rima.

Papeški ruski zavod, v katerem živite, odkar ste zapustili Trst, ni star zavod, kajne?

Ustanovil ga je papež Pij XI. l. 1929 z namenom, da bi se v njem usposobili bogoslovci in duhovniki za apostolsko delo med Rusi.

To je torej rusko katoliško semenišče?

Da. A ker ruskih uniatov ni mnogo, so med gojenci tudi člani raznih drugih narodnosti, posebno slovanskih.

Koliko vas je Slovencev?

Z dvema jezuitskima bratoma vred nas je sedaj v zavodu sedem Slovencev. Nekateri pa so že na delu med Rusi v emigraciji.

Vodstvo imajo v rokah jezuiti?

Da. Rektor je p. Horaček, Čeh, podravnatelj je p. Kovalenko, Rus, duhovni voditelj p. Bok, tudi Rus, upravnik doma in župnik ruske župnije pa Slovenec p. Podgornik.

Rusikovci radi požete, kajne?

Vedno in povsod. Pri maši, ki je polna čudovito lepih melodij, pri večernici, jutranjici in drugih vzhodnih pobožnostih. Ti spevi v zvoneci staro-slovenski besedi kaj hitro prodro v slovansko dušo, jo potegnejo za seboj in ji uglajajo pot do Boga. Tudi pred jedjo in po jedi ter ob skupnem obisku Najsvetejšega molimo v pesmi. Gojimo pa tudi rusko narodno in umetno pesem. Kdaj pa kdaj priredimo koncert.

Pesem je lepa. A delo, ki vas čaka, bo trdo in prozaično. Kako se študijsko pripravljate nanj? Kdo vam predava?

Poznavalci ruskih vprašanj, tudi razni gostje iz vsega sveta. Sedaj je med nami že dalj časa o. Dimitrij Kuzjmin Karavajev, ki ima vso rusko kulturo v glavi. Posebno dobro pozna Puškina, Tolstoja, Dostojevskega in literaturo sploh. Jeseni nam je pripovedoval o svojih doživetkih v sovjetskih taboriščih mlad poljski duhovnik, ki so ga pred nedavnim izpustili. Večkrat nam pride govorit profesor sovjetskega prava na dunajski univerzi, da omenim vsaj nekatere. Poleg notranjih predavanj in tečajev v ruščini obiskujejo bogoslovci redno teološko univerzo Gregoriano, duhovniki pa Vzhodni inštitut.

Vzhodni inštitut je visoka šola za vzhodna vprašanja?

Da. Ustanovil je ta pomembni znanstveni zavod papež Benedikt XV. l. 1917. Namenjen je vzhodnjakom in zapadnjakom, vsem, ki hočejo spoznati bogastvo in lepoto krščanskega Vzhoda, vzroke in zgodovino razkola, soglasja in razlike v nauku, mišljenju in teženju. Tako ustanova sicer počasi, a tvorno pripravlja pot za zopetno zedinjenje vseh kristjanov. Kaj več pa boste o tem in mnogem drugem mogli brati v novem vzhodnem zborniku Kraljestvo božje 1958.

Pripravili ste torej za Slovence zbornik o vzhodnih vprašanjih. Obširne? Kdaj izide? Kdo ga je uredil? In sodelavci?

Uredile sva ga družno z dr. Vodopivcem, opremil ga je prijatelj Vodeb, sodelavci pa so ne le iz Rima, temveč tudi iz Amerike in Koroškega, pa Trst in Gorica sta seveda tudi zastopana. Knjiga obsega 160 strani, krasi jo 25 slik. Izide v januarju, ob svetovni molitveni osmini za zedinjenje kristjanov.

Mislíš, da bodo naši ljudje kaj zelo segli po zborniku?

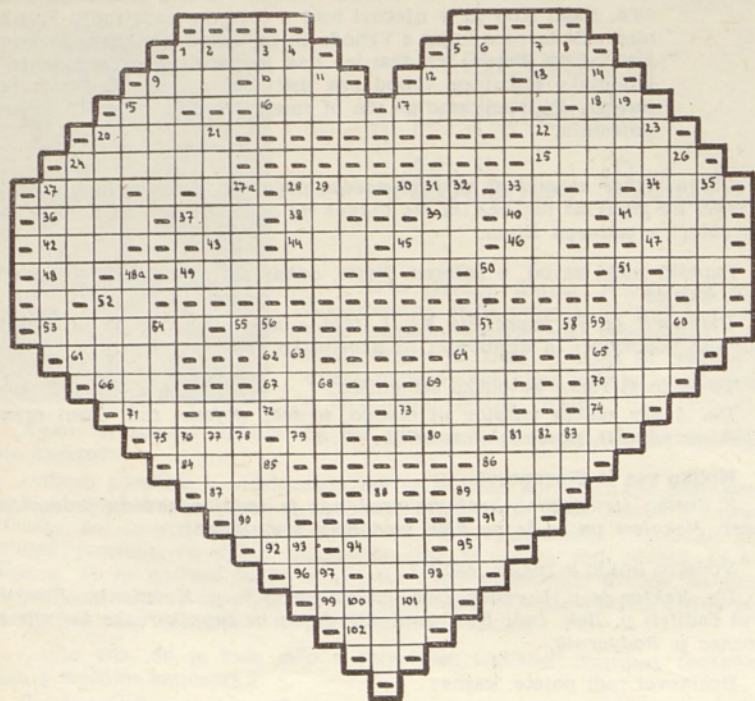
Upam in želim. Neuk in učen bo našel v njem dokaj novih misli in spodbud. Vzhodno vprašanje mora biti nam Slovincem zelo drago. Poklicani smo, da zidamo most sprave, krščanskega zedinjenja, posebno med slovanskimi narodi. Vzhod in Zapad naj si preko nas za vselej podasta roke.

Stanko Janežič

ZA KRATEK ČAS

S R C E

V PRASA^VANJA IN ODGOVORI

Vodoravno: 1. Pijanec je vedno... 5. Velik ptič. 9. Domača žival. 10. Vrh v Julijskih Alpah. 12. Najlepša gospodična. 13. del celote. 15. Rieti. 16. Zaveetišče v drugi državi. 17. Če jo prižeš, eksplodira. 18. Aluminij. 20. Se porodi v možganih. 22. Žival, ki ne pusti spati. 24. Svinčnik, pero itd. 25. Prvi jutranji obiskovalec. 27. Steza v snegu. 28. Kačji ugriz. 30. Del obraza. 33. Osebn zaimek (množina). 34. Prva stvar, ki jo je videl Odisej, ko se je vračal domov. 36. Pas, napustek, zid. 37. Največja žival. 38. Vzklik. 39. Mednarodni organizem. 40. Hoditi, odpotovati. 41. Lepe. 42. Angleški plemiški naslov. 43. Kazalni zaimek. 44. Nekoč je bil Trst in okolica. 45. Proizvod drevesa. 46. Osebn zaimek (množina). 47. Reka v Nemčiji. 48. Poljedelska razstava. 49. Na koncu stavka. 50. Hiša na hribih. 53. Otroška bolezen. 55. Pouk, nasvet. 57. Kitajska reka. 58. Raztrga hlače, ko hodiš po gmanjni. 61. Postaviti se v vodoravno lego. 62. Organizacija študentov. 64. Biti (prih. č.). 65. Naravna tekoča voda. 66. Po kosilu je vsak... 67. Obsevanje, luč. 69. Formacija čebel. 70. Hrepenenje, vroča želja. 71. Tovarna rastrov. 72. Ima cesta. 73. Priprava za rezanje trave. 74. Vzklik. 75. Med Soncem in Zemljo. 79. Začetek Azorov. 80. Kobilarna »Avstrija«. 81. Morje med dvema otokoma (2. skl. množ.). 84. Storitev, delo. 86. Znak veselega razpoloženja. 87. Bog ljubezni. 89. Vozilo ameriške vojske. 90. Močna karta. 91. Tobačna tovarna. 92. Prislov (kraj). 94. Tukaj (francosko). 95. Uni-ja industrijev. 96. Kazalni zaimek.

98. Del Boršta. 99. Posejana ravnina. 102. Kos sukanca.

Navpično: 1. Prislov časa. 2. Španija in Švedska. 3. Prva ženska. 4. Ciklus, vrsta. 5. Ni hči. 6. Je podobna čebeli. 7. Angleška kratica za dobro, vse v redu. 8. Italijanski členik. 9. Je pih od zunaj. 11. Solski inšpektorat. 12. Osebn zaimek. 14. Žival moškega spola. 15. Divja zver podobna mački. 19. Brezbarvna barva za les. 20. Ima opravka s pohištvo. 21. Upogniti, da se zlomi. 22. Obdelovalec polja (pomajševalno). 23. Priprava za ugotavljanje raket. 24. Najpomembnejša snov današnjega časa. 26. Ga ima slon spredaj. 27. Pod komunizmom je postal tovariš. 27a. Je na morju ali jezeru. 28. Obseg telesa. 29. Izbruh jeze. 31. Dežela na koncu Arabskega polotoka. 32. V njem hranijo božjo kapljico. 33. Poleg, zraven. 35. Vrednostni papir. 48a. Priostriti konico (namenilnik). 51. Za Kristusa so uporabili tri (ednina). 52. Konjska krma. 52a. Cigaretetni ogorek. 54. Starinsko glasbilo. 56. Jezen človek bi polomil drugemu vse... (ednina). 57. Pešačenje. 59. Igralec iz Tretjega moža (ime). 60. Pritrdilnica. 63. Vsi smo jo obiskovali. 64. Gospodična brez čevljev. 68. Osebn zaimek. 69. Časovno razdobje za dolgove. 76. Tedenska tribuna. 77. Isto kot 3. navpično. 78. Italijansko mesto (v italijanščini). 81. Na steni. 82. Torba na obleki. 83. Italija in Madžarska. 85. Zjutraj na travi (4. skl. edn.). 86. Točke pri tenisu (množina). 88. Podgobje. 93. Del podtalnosti. 95. Žival, ki stanuje na človeški glavi. 97. Ga ima človek do smrti. 98. Nota. 10. Osebn zaimek. 101. Jadranske tovarne.

Vprašanja:

1. Kateri sledečih filozofov je bil poročen? Sokrat, Spinoza, Schopenhauer, Kant, Nietzsche.
2. Koliko nog ima pajk?
3. Kdo je bil Kara Mustafa?
4. Kateri pomemben dogodek pade v leto 1492?
5. Kje je bil ranljiv Siegfried? In kje Ahil?
6. Sloveščino čitamo od leve na desno. Kako pa hebrejščino in kitajščino?
7. Kako se imenuje največji skladataelj za orglje?
8. Kje se je rodil Mohamed?
9. Kaj je tihožitje?
10. Kdo je bil pri Rimljanih bog tatov?
11. Kako se imenuje švicarski narodni junak?
12. Kako pravimo žabam v njihovi prvi razvojni dobi?
13. Kako imenujemo ruske in sibirske nižave?
14. Iz česa je čokolada?
15. Kdo je napravil »viseče vrtove«?
16. Kako so se imenovali najstarejši pisemski znaki pri Germanih?
17. Kateremu narodu pripadata Roald Amundsen in Fridtjof Nansen?
18. Kako je ime ljubimcu Here?
19. Kako se imenuje glavno pogorje Amerike?
20. Po čem spoznamo pri posekanem drevesu njegovo starost?

Odgovori:

1. Sokrat (s Ksantipo)
2. Osem
3. Veliki turški vezir, znan iz drugega obleganja Dunaja
4. Odkritje Amerike
5. Na lopatici — Na peti
6. Hebrejščino od desne na levo, kitajščino od zgoraj navzdol.
7. Johann Sebastian Bach (1685-1750)
8. V Meki
9. Slika, ki predstavlja mrtve predmete kot cvetje, sadeže, mrtvo divjačino, nakit itd.
10. Merkur
11. Wilhelm Tell
12. Paglavci
13. Stepe
14. Iz kakava in sladkorja
15. Semiramida, bajeslovna asirska kraljica
16. Rune
17. Norveškemu
18. Leander
19. Kordiljeri
20. Po letnih obrokih

Pravilne rešitve križanke bodo nagrajene.

v nekem pismu iz Trsta, ki ga je napisal dr. Andrej Budal. Med drugim pravi dr. Budal: »Malo za Tokovi je izšla še druga nova revija Mladika... Značilno za obe reviji je na pr. to, da se Tokovi navdušujejo za Andersonovo dramo »Čaj in simpatija« in za težnje Slovenskega narodnega gledališča. Mladika pa odločno odklanja dramo in obsoja vse gledališko delo, obenem namiguje nekemu, kako bi se dalo to delo popolnoma zavreti.«

RADIO

Radio Trst A je v svojih kulturnih poročilih stalno spremljal našo revijo in skoraj o vseh številkah prenašal kritiko. O reviji so poročali: France Jeza, dr. J. Tavčar in dr. A. Rebula. Nimamo pri rokah vseh teh kritik, da bi navedli njihove trditve. Dr. Rebula pravi ob 9. številki med drugim, da »uredništvu še ni uspel prijem, ki naj bi dal reviji specifično tržaški značaj«.

Ob 6. številki pa je govoril dr. Tavčar med drugim, da »nam pesniki s svojimi prispevki ne povedo nič novega.« Zanj je pesem Šorlijeve prej podoben pesniški vaji kot občuteni liriki. Bršljanski pa »prerad prisluškuje anahronističnim klasičnim odmevom, da bi njegova poezija uspešno mogla navezati neposredne stike s sodobno pesniško občutljivostjo bralcev«. Dr. Tavčarju se zdi tudi »Slavkovo kraško vzdusje malo preveč stereotipno, medtem ko je Pertotova, dasi iskrena, preveč zaprtava«.

V DRUGIH DRŽAVAH

V USA poroča o Mladiki v informativnem članku »Ameriška domovina«. V Kanadi izhajajoča »Slovenska država« je pisala večkrat o naši reviji in ponatisnila nekaj člankov. Argentinska »Svobodna Slovenija«, »Glas« in »Meddobje« pozdravljajo v več člankih Mladiko. Prav tako poroča o reviji argentinska revija »Slovenska pot«.

PISMA OD DRUGOD

Dušan in Lea Pertot pišeta iz Salzburga, kjer je bil g. Dušan ponovno angažiran v tamkajšnji operi, kako jima prinese Mladika vedno »nekaj lepih spominov na Trst in ohranja vez med nama in domovino, vez, ki bi jo sicer zelo pogrešala«.

Martin in Vera Globočnik v ZDA nestrpnost čakata vsako novo številko Mladike. Čestitata uredniku in želiti biti tudi naprej naročnika.

Pisatelj Zorko Simčič piše iz Buenos Airesa: »Dragi Jože, danes sem na seji Slov. kulturne akcije dobil številke Mladike. Pregledali smo jih — moramo čestitati. Tebi in vsem sodelavcem. Jože, Bog te živi! Tvoj Zorko«.

Predsednik SKA, Ruda Jurčec je pripisal: »Mladika« spet nekaj lepega!

Pozdrav gospe Anice Kraljeve pravi: »Od srca čestitam za revijo. Ali

se smem pozneje oglasiti kot sodelavca?«

In še so se podpisali: kipar Ahčin, Aleš in Ančica Kralj, Milan Valovšek in še nekaj drugih.

VSEM

ki so se nas spomnili z dobronamerno kritiko, smo hvaležni. Vemo, da ni vse dobro in popolno. Skušali bomo letošnji letnik izboljšati. Radi bi pa opozorili na to, da ima revija določen namen. Mladika je namenjena določenemu krogu bralcev. Zato bi želeli od kritike najprej poznanje poslanstva revije in v kolikor ne izpolnjuje poslanstva, želimo nasvetov, pomoči kritik...

Pogosto se zgodi, da zdaj mahajo mnogi mimo. Predvsem noče biti Mladika isto kot so bili Tokovi in jo zato nekdanji izdajatelj in urednik Tokov ne morejo gledati iz istega zornega kota, kar smo včasih čutili v njihovih radijskih kritikah in v Novem listu. Poročilo dr. Budala v ljubljanskih Razgledih pa je žaljivo in tako resnega javnega delavca nevredno. Samo zaradi poročila o eni predstavi SNG zadostuje, da dr. Budal pokoplje tržaško revijo in ji podtika lažne namene. Kot da bi morala priti Mladika in povedati, da je SNG gmotno pasivna ustanova. Tudi omalovaževanje pesniških prispevkov in jih označiti kot lit. vaje, se nam zdi v primeru Ljubke Šorlijeve malo preveč z viška govorenje. Marsikateri resni kritik je pisal o njenih pesmih drugače.

Niti na misel nam ne pride, da bi pričakovali le hvale. Želeli pa bi vedno poštenega in prijaznega pogovora, čeprav kritičnega.

Veseli bomo vsakega dobrega navsveta in predvsem novih sodelavcev s Tržaške in Goriške, Slovencev iz bližnjih in daljnih krajev.

Iz pisem, ki ne moramo vseh objaviti, iz ankete, ki smo jo izvedli med našimi poverjeniki in bralci in iz večine resnih kritik pa vidimo, da je Mladika še v prvem letu našla svojo pravo pot. V drugem letu jo bomo skušali izboljšati. Vsem sodelavcem za pomoč in trud zahvala. Samo z žrtvami, s prostovoljnimi trudom po poklicnem delu nas vseh bo Mladika napredovala. In pripravljenosti za te žrtve — ni malo.

SLOVENCİ V TELEVIZIJI?

Na starega leta dan smo videli lahko v televiziji tudi obmejni prehod v Fernetičih. Potem smo videli, kako se sestanejo italijanski in jugoslovanski obmejni stražniki, si napijejo in voščijo srečno novo leto.

Ko je italijanski častnik v lepi italijansčini voščil novo leto, sem čakal slovenske besede. A je nisem slišal. Jugoslovanski častnik je govoril srbsko! Če bi bilo to nekje na srbski meji, bi razumel.

M. Pirč

Nimam vam kaj odgovoriti. Povedali ste vse.

Literarni pogovori

VANJA. Med osmimi poslanimi pesmimi se mi je zdela najboljša »Ljubljena«. A tudi ostale niso slabe. Po vsebini so preveč tragične. Ali se Vam ne zdi, da bi lahko našli tudi kak vesel motiv. Saj ni nujno, da mora biti pesem vedno žalostna. V oblikovnem oziru pa so šibke pesmi v opuščanju vokalov, v apostrofi. Pogosto postavljate glagol na prvo mesto, kar tudi ne gre. Toda, pišite še! Beseda vam poje. Pazite na to, da boste v vsaki pesmi do konca zanimivi. Ne poigrajte se z besedami. Misel in čustvo iz katerih je bila pesem porojena naj Vas drži v oblasti do zadnjega verza. Berite pesem ponovno. Izpilite jo, črtajte vse, kar je balasta — biti mora prečiščen biser. In še — namesto pseudonima, se podpisite! Rajši bi videl, da smo si znani. Čakam Vaše nove pošiljke.

M. M. Presenetili ste me. Če sem kdaj bral Vaše pesmi, v katerih sem čutil toliko Gregorčičevega vpliva, moram reči, da ste zdaj povsem novi, samostojni. Hvala za poslano — čakam novega pisma.

VESNA. Se vedno čakam Vašega pisma. Kot sem Vam že rekel, pa bi mnogo rajši prozo. Ali ne bi poslali novele, ki ste jo nekoč brali na literarnem večeru? Ali pa kaj novega.

MIRJAM. Vaša pesem pride na vrsto. Ali lahko pošljete še kaj, da bo večja izbira?

MILOŠ. Vaši trije prispevki v prozi so dobro pisani, le motivno malo zanimivi. Mislim, da pišete o preveč splošni zadevi. Skoraj se zdi, da niti Vas ni tematika zagrabila z vso silo. Zdi se mi, da niste nobene od treh zgodb resnično in z vso dušo doživeli. Napisali ste jih, tako, mimogrede. A da se Vam rodi umetniša, Vas mora vsega prevzeti in pretresti. Nosili boste to doživetje nekaj časa v duši, nato pa ga boste prelili v verz, v prozo, barvo... Morali boste to storiti, če je v Vas kaj umetnika. Zato bo vse, kar boste napisali, tudi dodelano. Nobena beseda ne bo odveč, nobena premalo. Vaši poslani prispevki kažejo, da bi lahko tako pisali. Pošljite še kaj!

TUGOMIR. Beseda Vam poje, le misel je malo neokretna. Morali bi jo posvetiti kaki zanimivejši stvari. Ali pa ji dati večjo globino. Pesem »Delavske-mu jopiču« bi bila lahko globoka socialna pesem, zdaj pa je le bolj oda jopiču in pove premalo: »Uspavanka« pa govori le o soncu in morju, in je brez vsebine, brez globlje misli. Svetujem Vam: berite, mnogo berite moderne pesnike! Razmišljajte o vsaki pesmi, o vsakem verz, posebej in boste marsikaj odkrili in se marsikaj naučili. Škoda bi bilo, če ne bi svoje pesmi poglobili.

M. B. Samo eno pesem ste poslali. Premalo je izbire. Čakam nove pošiljke.

Jože Peterlin

Za dobro voljo

»Očka,« vpraša mali sinček očeta, ali je res, da so nekatere najlepše stvari življenja dostopne vsem?»

»Ne dragec« odgovori nepazljivo oče, »mnoge so že poročene«.

***

»Oprostite natakarkar, kako to da ste mi danes prinesli samo en kos mesa, ko mi navadno po dva?»

»Oprostite gospod! Kuhar ga je danes verjetno pozabil prerezati na dva kosa.«

***

Promet se je ustavil. Polno avtomobilov stoji in čaka. Nek nestrpnež kar naprej trobi. Gospodična iz sosednjega avtomobila pomoli glavo ven in ga prijetno vpraša: »Kaj so vam še drugega darovali za Miklavža?»

***

Ko sem videla svojega moža, kako si je šival gumb, sem mu rekla, da nima naprstnika na pravem prstu.

»Že vem,« mi je odvrnil, »moral bi biti na tvojem.«

***

Nekdo hoče užaliti dekle in ji reče:

»Ampak kako debele noge imate gospodična!«

Ona pa niti najmanj užaljena odgovori prisebno:

»Ravno prav za tržaško burjo.«

***

Brezupen pesimist pravi:

»Danes je tako obupno na svetu, da tatovi ne ropajo več drugega kot zastavljalnice. In uporabljajo ponarejene ključke iz druge roke!«

***

Mladi oče je hodil vso noč v stanovanju iz sobe v sobo, da bi uspaval kričočega sinčka. Ob petih zjutraj potrka nekdo na vrata. Je bil stanovalec iz nadstropja niže in ima v roki par čisto novih čevljev.

»Ker že hodíte«, mu pravi ta in mu ponudi čevlje, »ali mi ne bi nekoliko uhodili te čevljev.«

***

Bolnik (za železno zaveso) pride ves sključen k zdravniku in toži: »Gospod doktor, ne morem več niti hoditi. Strašno me boli zvezda.«

Zdravnik: »Kaj vas boli?»

Bolnik: »Zvezda!«

Zdravnik: »Pokažite, kje čutite bolečine.«

Bolnik: »Tu, tu, gospod zdravnik.«

Zdravnik: »To je vendar križ. Križ vas boli.«

Bolnik: »Že — ampak ni dovoljeno reči križ pri nas!«

***

V hotelu.

»Sobo, ki ste mi jo dali, je brez zaves na oknih.«

»Ne vznemirjajte se, gospod. Klienti imajo dovoljenje, da si čistijo čevlje z brisačo.«

V novem letu se priporoča

ELEKTROINSTALACIJSKO PODJETJE

Milan Ambrožič

TRST — Ulica MIRAMARE 29 — Tel. 29-322

Popolna oprema za električne kuhinje, lestence ter vseh vrst električnih luči. Vsakovrstna popravila in naročila!

TURISTI, KI PRIHAJATE V TRST, OBIŠČITE

GOSTILNO

Gostilna »IL PESCATORE«

TRST - BARKOVLJE — Telefon 38-553

Dobra kuhinja, katere posebnost so vedno sveže ribe, in prijeten lokal ob morju. Vse to vas bo gotovo zadovoljilo.

PRIPOROČA SE TRGOVINA JESTVIN

ŠKABAR JOSIP

OPČINE — NARODNA ULICA 42 — Tel. 21-026

TRGOVINA

Josip Terčon

V NABREŽINI, VAM NAJBOLJE POSTREŽE
Z VSAKOVRSNIM ŽELEZNM MATERIALOM.

RIBARNICA

PERTOT MARČELA

BARKOVLJE — ULICA PERAROLO 2

Vas vsak dan potreže s svežimi ribami!

TRGOVINA Z JESTVINAMI
KRUGHOM IN SADJEM

FALISCA

SCRIGNANI E DE SANTI

ŠKEDENJSKA ULICA 91 — Tel. 93-110